

Onsdagen den 8 november

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

*Dokumentation
rörande arbetets
historia och villkor***§ 1 Dokumentation rörande arbetets historia och villkor**

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1978/79:6 med anledning av motion om dokumentation rörande arbetets historia och villkor.

I detta betänkande behandlades motionen 1977/78:733 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen uttalade att ett arbete snarast borde påbörjas för att dokumentera arbetets historia.

2. att riksdagen hos regeringen hemställde om en utredning, som snabbt skulle föreslå såväl lagtekniska, ekonomiska som andra åtgärder, vilka underlättade forskning och dokumentation om arbetets historia och villkor.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:733.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Det skall komma en dag, då man letar
uti gulnade protokoll
för att söka den gryende början
som gjordes från arbetarhåll
som gjordes av längtan till bättre tid
då de svultna lärdes att gå i strid.

Och mycket som nu synes ringa
för oss som står nära inpå
torde då bliva uppmätt historiskt,
att minnas då seklen gå.

Herr talman! Så skrev 1901 K. J. Gabrielsson i dikten På tjuogoårsdagen med anledning av Stockholms Skrädderiarbetareförenings jubileum.

Tyvärr har han besannats i alltför liten utsträckning. Visst finns det ett gryende medvetande om den skövling av arbetarklassens historia som opåtalat fått fortgå i sekler. Visst finns arbetarrörelsens arkiv som gjort och gör en utomordentlig insats för att rädda delar av arbetarrörelsens historia. Men det mesta är ännu ogjort. Visst finns industrimiljöer och industriminnen bevarade, men de är bevarade och dokumenterade utifrån den härskande

*Dokumentation
rörande arbetets
historia och villkor*

klassens intressen – inte utifrån de arbetande människornas. Man lyckas göra gamla arbetarmiljöer till monument över sin egen och sin egen släkts förtärlighet, men inte till en historia utifrån vilken de lönearbetande i dag kan hämta kraft och styrka att fortsätta kampen mot klassamhället.

Kulturutskottet skriver i sitt betänkande med anledning av min motion att det är en intressant och kulturpolitiskt angelägen fråga som aktualiseras, men längre vill man inte sträcka sig. Några åtgärder för att underlätta en dokumentation av och forskning om arbetets historia och villkor är man inte beredd att tillstyrka.

Nu är kanske detta ingenting att förvåna sig över, för som Sven Lindqvist beskriver i sin utmärkta bok *Gräv där du står*, så inrymmer ju detta med kapitalets historia någonting oerhört konkret. Gamla försyndelser, gömda brott och glömda arbetarliv blir synliga. Människors arbete, erfarenheter och upplevelser inrymmer en farlig dynamik därför att människorna börjar ställa sig följdfrågorna: Vem fattar besluten? Råder rättvisa? Hur fördelas avkastningen? Därigenom kan historien tjäna som ett vapen i dag.

Sven Lindqvists centrala tema i boken är att historien kanske är begraven men att liket lever för den som vill ta några spadtag på rätt ställe – eller, som han själv skriver i sammanfattningen: Bokens centrala tema är att historien lever kvar.

Vi har sett många exempel på det. Vi har t. ex. studerat dödens enformiga återkomst och ständiga överraskningar i yrkesinspektionens rapporter. Vi har sett vilka det var som tog riskerna. Företaget tjänade på det, och pengarna finns fortfarande kvar. Arbetarna i Hällekis levde med dammet i 60 år efter det att elektrofiltret uppfanns. Varje år sparade företaget en liten slant på att inte installera elfilter. Pengarna finns kvar. Cementfabrikerna byggdes utan en tanke på dem som skulle arbeta där. På varje arbetsplats i dessa fabriker sparade företaget en slant. Pengarna finns kvar. Företagsledarna erbjöd sina arbetare helt andra bostäder än dem de unnade sig själva. Företaget sparade pengar på det, pengar som fortfarande finns kvar. Vidare skriver Sven Lindqvist: Det vill säga allt finns ju inte kvar.

Vi har sett att en hel del gick åt till att hålla ägare och företagsledare med en standard som låg skyhögt över fabriksarbetarnas. Vi har sett en del av pengarna försvinna ur landet när arvtagarna bosatt sig i Schweiz eller på franska rivieran. Men det mesta av de pengar som företaget sparat ihop på arbetarnas bekostnad finns kvar inom företaget och kallas kapital. Historien lever kvar i kapitalet, säger Sven Lindqvist.

Också Gunnar Sillén har i sin bok *Stiga vi mot ljuset* – om dokumentation av industri- och arbetarminnen – tagit upp det faktum att som kulturminnesvården t. ex. i dag fungerar så är den bara ett uttryck för det etablerade samhällets värderingar. Han kritiserar hårt bl. a. museiverksamheten. Man kan fråga sig: Var finns år 1978 det basmuseum som tar upp industriarbetets, arbetarrörelsens och arbetarklassens historia ur ett socialt perspektiv, ur klasskampsperspektiv? Det gäller ett museum som skulle kunna tjäna som bas för olika aktiviteter ute i landet, gärna kopplat till arbetarrörelsens arkiv. Vad vi däremot inte behöver är ett nostalgiskt prylmuseum utan kontakt med

den sociala verkligheten i dag. Hur skall exempelvis en betongarbetare kunna visa sina barn hur arbetet en gång gestaltade sig – försöka skildra fattigdomen men också styrkan och solidariteten, hur man levde och hur man bodde – men också kunna visa på sambandet med dagens kamp?

En bit som varken Sven Lindqvist eller Gunnar Sillén närmare berör men som känns nog så aktuell i dessa dagar inte bara i Stockholm utan runt om i landet är just boendet. Nog har rivningsraseriet brutit ut i våra städer. Kvarteret Mullvaden är bara det senaste exemplet. Det är nu skövlut, men för den som besökt dessa kvarter – huvudsakligen arbetarkvarter – finns historien kvar, i bostäderna, i verkstäderna, i de gamla gårdshusen. Större delen av Söder i Stockholm är en genuin gammal arbetarstadsdel, som man i dag gör sitt bästa för att förvandla till ett överklassgetto för folk med höga inkomster genom att riva och genom att bryta upp en gammal social gemenskap.

Arbetarbostäderna var ofta trånga, omoderna och mörka, och självfallet skall de saneras och anpassas efter moderna krav på boendet. Men det behöver inte innebära att man, som i dag sker, utplånar hela arbetarboendets historia.

Herr talman! Jag har i min motion ställt två konkreta krav. Det första gäller ett uttalande från riksdagens sida om att ett arbete snarast bör påbörjas för att dokumentera arbetets historia. Utskottet svarar att ett sådant har börjat. Jag är medveten om det – det visar bl. a. den rörelse som finns ute i landet genom fack, enskilda personer och folkrörelser. Men det räcker inte. De måste också få stöd i sitt jobb, och ett av de viktigaste stöden är det jag tar upp i mitt andra yrkande. Vi måste få till stånd lagändringar för att underlätta forskning och dokumentation om arbetets historia och villkor, och större ekonomiska resurser måste till – bl. a. borde större anslag ges åt arbetarrörelsens arkiv.

Utskottet hänvisar till arbetsrättskommitténs förslag och skriver att kommittéförslaget om forskares rätt till tillträde på arbetsplatserna f. n. förbereds i proposition. Därför avstyrks också det yrkandet.

Vänsterpartiet kommunisterna har under en rad år ställt yrkanden om en forskning i arbetarklassens tjänst genom inrättande av ett fackligt arbetsmiljöinstitut, genom lagstiftning som skulle garantera en från företagen fristående forskning och som skulle tillvarata jobbarnas intressen på arbetsplatserna, bl. a. genom att den lokala fackliga organisationen skulle få rätt att anlita egna forskare. Vi är inte ensamma om dessa krav – de har också ställts av en rad fackliga organisationer – och jag skall inte här upprepa alla de motiv som kan anges för att de blir allt angelägnare. Det kan räcka med att peka på det senaste exemplet, asbesten, alla de risker bygnadsarbetarna dagligen tvingas utsätta sig för, eller riskerna för skogs- och gruvarbetarna. Arbetets historia är kantad av svarta kors till fromma för kapitalet.

Efter det att utskottet framlagt sitt betänkande kom lagrådsremissen på förtroendemannalagen, där arbetsrättskommitténs förslag behandlas. Nu tycker vi i vpk att också arbetsrättskommitténs förslag är alltför begränsat – den lokala fackliga organisationen ges t. ex. ingen rätt att engagera forskare. Även andra begränsningar finns, bl. a. en jävsregel som säger att det är

*Dokumentation
rörande arbetets
historia och villkor*

olämpligt att anlita forskare som har eller företräder ett väsentligt ekonomiskt intresse som kan strida mot arbetsgivarens intressen. Den jävsregeln skulle kunna användas mot arbetarnas forskare – vilken forskning för arbetstagarne strider inte mot arbetsköparnas ekonomiska intressen? Trots dessa uppenbara begränsningar i arbetsrättskommitténs förslag var den gamla trepartiregeringen inte ens beredd att ta en sådan här lagstiftning.

I lagrådsremissen skjuts hela frågan på framtiden. Först skall resultatet av MBL-förhandlingarna avvaktas, säger man. Men än värre är att man försöker göra hela frågan om forskningen på arbetsplatserna till en opartisk fråga, en fråga där arbetsköpare, fack och något slags samhällsintressen i sann kooperativ anda skall lösa problemen. Vad är nu detta för dumheter? Självfallet måste en forskning som utgår från jobbarnas intressen – alltså inte sådan forskning som nu huvudsakligen utgår från arbetsköparnas intressen – vara partsinriktad! Den måste vara partsinriktad för den part som i alla år varit i underläge, som i alla år utsugits av industriägarna och som fått se sin hembygd och sitt sociala liv sönderkört, nedlagt och förfallet. Denna partsinriktade forskning måste utgå från dem som utför jobbet – det är nämligen de som har makten och kunskapen om sin egen miljö – och den måste också oftast utföras av dem. För detta krävs alltså ekonomiska resurser och makt.

Med anledning av vad kulturutskottet säger i den här frågan vill jag gärna ha ett svar från den nya folkpartiregeringen.

Lagrådsremissen på förtroendemannalagen är nu tydligen lagd på is för att förhoppningsvis efter den starka kritik som kommit omarbetas. Kommer då det nya förslaget att innebära att forskare ges tillträde till arbetsplatserna på arbetstagarne villkor?

Till sist en kommentar till de socialdemokratiska ledamöterna i kulturutskottet som enhälligt har godkänt utskottsbetänkandet. De kan inte ha varit helt omedvetna om innehållet i det förslag som den gamla regeringen lade fram – det var känt på ett tidigt stadium. Hur kan de då lugnt hänvisa till att ett förslag kommer? De har på intet sätt i denna utskottsskrivning markerat nödvändigheten av att ge arbetstagarne rätt till forskning. Socialdemokraterna i utskottet anför inte heller någon annan mot borgarna avvikande mening.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till vår motion.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag kan i väsentliga avseenden instämma i de synpunkter som Eva Hjelmström anför. Det är ett angeläget ämnesområde som tas upp i den här motionen, och det säger också utskottet i sin skrivning.

Det är inte rätt av Eva Hjelmström att säga att vi i utskottet är nöjda med sakernas tillstånd. Vi försöker att så rättvist som möjligt redovisa att ett arbete – f. ö. inte bara ett, utan flera – påbörjats och pågår när det gäller den viktiga frågan om att kartlägga och dokumentera arbetslivets villkor och arbetarrörelsens historia. Sådana arbeten måste fortsätta, och de måste få stöd.

Också i motionen framhålls att det pågår aktiviteter på detta område och att

det är viktigt att denna verksamhet stöds och uppmuntras. Men i klämman yrkar Eva Hjelmström m. fl. att ett arbete snarast måste påbörjas, och det innebär ju en motsägelse. Utskottet kan inte tillstyrka ett sådant yrkande under rådande förhållanden. Men vi – i varje fall jag och den grupp jag representerar – är ytterst angelägna om att strävanden av detta slag ges stöd och att vi skall få en mycket livaktigare verksamhet när det gäller dokumentationen av arbetslivets villkor. Det exempel som Eva Hjelmström tog upp, Sven Lindqvists bok Gräv där du står, har ju också satt i gång en rörelse ute på basplanet som är mycket lovvärd.

Eva Hjelmström ställde frågan: Var finns det basmuseum som tar upp arbetarrörelsens historia och arbetets villkor? Den frågan har Eva Hjelmström all rätt att ställa, och jag kan berätta att kulturutskottet i går gjorde ett studiebesök i Norrköping där vi tittade på ett område och fick ta del av de planer som man där har att kunna bygga just ett sådant basmuseum. Vi får återkomma till denna fråga och ta ställning till den när planerna har utvecklats vidare.

Jag vill också erinra om att byggnadsvårdsutredningen snart beräknas lägga fram sitt betänkande. Det kan förhoppningsvis ge svar på en del andra frågor som Eva Hjelmström ställde i sitt anförande.

Jag skulle kunna inskränka mig till de konstateranden jag nu gjort och därmed yrka bifall till utskottets hemställan, men jag vill gärna till detta foga ett kort svar på frågan hur vi socialdemokrater kan vara med om en skrivning som säger att vi vad gäller yrkandet om utredning avvaktar arbetsmarknadsdepartementets arbete med en proposition med anledning av nya arbetsrättskommitténs förslag. Det är ju kutym i riksdagsarbetet att man gör så, när man vet att ett förslag är på väg. När propositionen kommer får alla möjlighet att motionera och föra fram sina krav. Jag är väl medveten om att vi från socialdemokratiskt håll inte kommer att kunna till alla delar acceptera den uppläggning och de förslag som där läggs fram, om inte något revolutionerande händer i departementets sista beredning. Men vi återkommer när propositionen läggs fram och framför våra krav då, och det tycker jag att Eva Hjelmström och hennes partikamrater också skall göra.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Georg Andersson och jag tycks i stort sett vara överens om vikten och nödvändigheten av dokumentation om arbetets historia och villkor. Nu kan jag hålla med om att klämman i min motion kanske var litet olyckligt formulerad, men det hindrade ju inte att man från utskottets sida kunde ha föreslagit åtgärder.

Apropå mitt krav på forskares rätt att få tillträde till arbetsplatserna sade Georg Andersson – och här har jag inte fått något svar från den folkpartistiska regeringens talesmän – att det är kutym att avvakta de propositioner som läggs fram. Jag tycker också att det borde vara kutym, och tidigare har det väl också varit det, att man inom arbetarrörelsen ger uttryck för de ståndpunkter man har i en fråga. Det har alltså inte skett i det här utskottsbetänkandet. Nu

*Invandrades och
andra minoritets-
gruppers kulturella
verksamhet*

har jag fått svaret att man från socialdemokraternas sida inte kan tänka sig den uppläggning som lagrådsremissen gav uttryck för. Det är ju tacknämligt, men det skulle ha varit bra att få en närmare precisering.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 733 av Eva Hjelmström m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 733 av Eva Hjelmström m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 264

Nej – 10

§ 2 Föredrogs

Kulturutskottets betänkande

1978/79:7 med anledning av motion om inventering och upprustning av skyddsvärda bebyggelser och miljöer

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Invandrades och andra minoritetsgruppers kulturella verksamhet

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1978/79:8 med anledning av motion om invandrades och andra minoritetsgruppers kulturella verksamhet.

I detta betänkande behandlades motionen 1977/78:877 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen uttalade sig för de i motionen angivna riktlinjerna, innebärande

a. att man i den offentliga förvaltningen i Sverige borde inrätta ett sekretariat för handläggning, planering och koordinering av frågor rörande invandrarnas kulturverksamhet,

b. att kommunerna i större utsträckning än f. n. i sitt praktiska arbete borde beakta invandrarernas synpunkter och att enhetliga riktlinjer för hur detta bäst kunde ske snarast borde utarbetas,

c. att man i de offentliga utredningar i Sverige som berörde kulturfrågor alltid borde beakta invandrarernas behov,

d. att Riksteaterns finskspråkiga verksamhet borde utökas,

e. att även Rikskonserter i sin verksamhet borde ta hänsyn till de finskspråkigas behov,

g. att service, beståndet av böcker och andra media på invandrarsspråken vid biblioteken borde utökas kraftigt,

h. att kommunerna borde ges möjlighet till förbättrade statsbidrag för att stimulera försök att föra ut biblioteksverksamheten bland invandrarna.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:877.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! I den vpk-motion nr 877 som behandlas i kulturutskottets betänkande nr 8 tar vi upp problem som gäller invandrarernas situation i vad avser deras rättmätiga krav på att få behålla och vidareutveckla sin egen kultur i vårt svenska samhälle. Alla som något följt och försökt sätta sig in i dessa problem vet, att det återstår mycket att göra innan invandrarna erhållit samma möjligheter som svenskfödda medborgare har.

Invandrarna har samtidigt som de i många år i huvudsak betraktats och utnyttjats som en arbetskraftsreserv utsatts för en språklig och kulturell isolering. De åtgärder som vidtagits från statens och kommunernas sida har hittills varit helt otillräckliga. De insatser som redovisas i utskottets betänkande beträffande olika initiativ, utredningar, överläggningar och kontakter gör inte de riktlinjer som föreslås i vår motion mindre angelägna och betydelsefulla. Tvärtom åskådliggör den redovisning som utskottet ger och de faktiska förhållanden som råder ute i kommunerna hur angeläget och hur bråttom det är att komplettera nuvarande arbete och inriktning med sådana riktlinjer som vpk föreslår.

Nästan allt material som under senare år publicerats i olika sammanhang visar, att det är långt kvar innan den faktiska, i många stycken systematiska, diskrimineringen av invandrarna är utrotad. Ja, olika undersökningar har t. o. m. visat, att mycket litet eller inget alls har hänt i fråga om förbättringar på olika områden under de sista två eller tre åren. Detta gäller exempelvis beträffande kulturpolitiska insatser för invandrare och språkliga minoriteter. Låt mig nämna några ting, där de besked som lämnas i utskottsbetänkandet inte nämnvärt för problemen närmare sin lösning utan i stället gör att våra invandrare riskerar att komma ännu mera på efterkälken.

Invandrarernas möjligheter att på jämlika villkor bevara sitt språk och sin kultur är i mycket beroende på vad som finns tillgängligt i fråga om litteratur på det egna språket. Det anslag som finns föreslår exempelvis inte långt då det gäller litteratur på invandrar- och minoritetsspråk. Det syfte som uttalats och återges i utskottsbetänkandet – att ge invandrarna tillgång till böcker och

*Invandrades och
andra minoritets-
gruppers kulturella
verksamhet*

andra medier i samma utsträckning som svenskfödda medborgare – har inte tillgodosetts under de fem år som gått sedan detta uttalande gjordes.

Möjligheterna för olika invandrar- och språkminoriteter att erhålla tillgång till böcker, tidskrifter och andra media på deras eget språk är helt otillfredsställande och i många kommuner fortfarande nära nog obefintliga. De kontakter som förekommer mellan å ena sidan kulturrådet och å andra sidan invandrarorganisationerna är bra och nödvändiga liksom den referensgrupp för invandrarfrågor som Bibliotekstjänst AB skapat. Bra är också att kulturrådet avser att genomföra en enkät omfattande landets samtliga kommuner för att bedöma anslagsbehoven.

Utan särskilda undersökningar om anslagsbehovet vågar jag påstå att det måste stå klart för varje människa som är något bevandrad i dessa frågor, att nuvarande anslag är alldeles för snåla för att tillgodose det mycket stora behovet av förbättringar och för att ta igen betydande eftersläpningar. Utskottet har ytterligare något kommenterat vårt motionsförslag om att servicen samt beståndet av böcker och andra medier på invandrar språken vid biblioteken kraftigt måste ökas. Kommentarer avser tydligen även våra påpekanden om hur otillräckliga nuvarande anslag är för att i någon mån kunna garantera åtminstone de tio största målgrupperna ett fullödigt litteratururval.

Utskottet anför bara vad vi i motionen och i andra sammanhang har framhållit, nämligen: "Tillgången till litteratur på minoritetsspråk är också i hög grad en fråga om möjlighet till utgivning." Det är bl. a. detta vi har påpekat, då vi har framhållit hur liten produktion som kan åstadkommas med hjälp av det statliga litteraturstöd som nu utgår för detta ändamål.

Även behovet av att främja teater, film och musik är stort. Här har vi i vår motion anknutit till kulturrådets förslag om en finskspråkig ensemble inom riksteaterns ram. Som bekant har detta förslag inte realiserats, utan man har i stället anslagit ökade medel till den finska gästspelsverksamheten. Det är – som vi har framhållit i motionen – välkommet, och anslaget för gästspelsverksamheten bör utökas ytterligare, inte bara för finsk teater och musik utan också för gästspel av andra nationaliteter.

I utskottsbetänkandet sägs att kulturrådet för budgetåret 1979/80 inte på nytt har aktualiserat frågan om medel för en finskspråkig ensemble. I samma veva tilläggs emellertid att kulturrådet beräknar medel för ensemblen i långtidsbudgeten och att utskottet i detta läge inte anser att riksdagen skall göra något sådant särskilt uttalande som vpk-motionen föreslår. Inte minst för att undanröja den tvetsamhet och osäkerhet som finns – tydligen också hos kulturrådet – är det emellertid viktigt att riksdagen gör ett sådant uttalande.

Kulturutskottet har i förevarande betänkande såsom svar på vpk-motionen anfört att man finner det angeläget att insatserna för invandrades och andra minoritetsgruppers kulturella verksamhet successivt förstärks. Det bör, säger utskottet vidare, ske såväl centralt som regionalt och lokalt. Det är helt i enlighet med motionens innehåll och förslag, och vi är alltså överens så långt.

Även när det gäller utskottets uppfattning om att de riktlinjer som nu tillämpas utgör en lämplig utgångspunkt för fortsatta sakliga insatser till stöd för invandrarnas kulturaktiviteter är vi överens. Det är bara det att vi inom vpk inte anser att det räcker med dessa riktlinjer, då det är uppenbart att dessa inte har varit tillräckliga för att åstadkomma snabba förbättringar i en akut situation. Den komplettering av riktlinjerna som föreslås i vpk-motionen nr 877 behövs för att inte äventyra en försämring av invandrarnas ställning men framför allt för att i praktisk handling fortast möjligt tillförsäkra invandrarna samma rättigheter och ställning som svenskfödda medborgare har.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionen.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Tore Claeson sade att nuvarande riktlinjer för invandrarfrågorna bör kompletteras med de förslag som vänsterpartiet kommunisterna lägger fram. Han upprepade i slutet av anförandet att de nuvarande riktlinjerna inte är tillräckliga. Det krävs praktisk handling, sade han sedan.

Jag vet inte om vi bör ta upp en formell diskussion om vad som är riktlinjer och vad som är praktisk handling.

När Tore Claeson sedan talade om vad som konkret behöver göras tog han upp några anslagsfrågor: anslag till litteraturen, såväl till produktion som till spridning, och anslag för att främja teater- och filmverksamhet nämndes också. Men detta är ju frågor som vi årligen behandlar i budgetpropositioner, och det återstår nu bara två månader tills vi ånyo har en budgetproposition på riksdagens bord. Då får vi anledning att diskutera anslagsfrågorna.

I övrigt blir jag när det gäller talet om riktlinjer inte riktigt klok på vad som skulle vara nytt i vpk-motionen. Det är visserligen en motion som är angelägen, eftersom den tar upp en viktig fråga, liksom den motion som vi diskuterade nyss, men vad är det för nya riktlinjer? De förslag som vpk för fram överensstämmer helt med de önskemål som framfördes av Riksförbundet finska föreningar i Sverige vid ett kulturpolitiskt seminarium i januari 1972. De önskemålen finns redovisade i invandrarutredningens huvudbetänkande, som har varit föremål för behandling. Vi har skrivit fast detta i betänkandet, eftersom vi tycker det är litet märkligt att man så här sent – sex år efteråt – kommer med ett förslag, som man vill göra gällande är någonting revolutionerande nytt. Jag tror att detta egentligen är att föra saken några år tillbaka i tiden.

Om vi är överens om vad Tore Claeson sade om de huvudsakliga riktlinjerna i slutet av sitt anförande, låt oss då i stället gemensamt arbeta för att på olika sätt inom de ramarna tillföra denna angelägna verksamhet ökade resurser. Jag tror att vi därigenom bäst gagnar verksamheten.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Låt mig börja där Georg Andersson slutade och säga att det just handlar om att de ramar som nu finns och de riktlinjer som är uppdragna har gett erfarenheter i den praktiska verksamheten som säger både oss och invandrarorganisationerna att de insatser som har gjorts och som görs f. n. inte är tillräckliga.

Det är mot den bakgrunden som vi har ställt förslaget om kompletterande riktlinjer för det fortsatta arbetet när det gäller invandrarna och kulturen.

I det sammanhanget måste man, Georg Andersson, självfallet också peka på de otillräckliga anslagen som utgör en broms då det gäller att tillräckligt snabbt komma framåt och få något så när jämställdhet mellan invandrare och svenskfödda medborgare. Så länge som anslagen är så otillräckliga som vi från vpk menar att de är kommer invandrarna inte att uppnå den jämställdhet som alla pratar om men som man tydligen inte är beredd att satsa på i praktisk handling. Det är det som det hela handlar om.

De förslag till kompletterande riktlinjer som vi nu ställer i det här sammanhanget kan mycket väl utläsas av motionen eller av betänkandet, de finns ju på första sidan i betänkandet. Jag skall inte ta upp tid med att räkna upp dem. Jag vill bara säga att det i och för sig inte är nya förslag som vi ställer från vårt partis sida.

Beträffande det tillfälle som Georg Andersson tydligen refererar till, då man tidigare på 1970-talet skulle ha diskuterat dessa frågor här i riksdagen och fattat vissa beslut, vill jag bara erinra om att vpk också vid det tillfället ställde andra förslag. De fanns bl. a. i form av reservationer, som t. ex. tog upp frågan om invandrarernas ställning och hur man skulle tillförsäkra dem bättre möjligheter att nå den jämställdhet som vi tydligen är överens om måste komma till stånd så snart som möjligt.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Tore Claeson säger att det inte är tillräckligt med gjorda insatser – och det håller jag med om. Vi är inte färdiga när det gäller insatserna för att tillgodose invandrarernas berättigade krav, utan vi får gå vidare steg för steg. Det bekräftade jag i mitt anförande. Men då säger Tore Claeson att det är nödvändigt med kompletterande riktlinjer och blandar hela tiden ihop riktlinjer och anslagsfrågor. Han motiverar sedan att han här inte behöver räkna upp vilka riktlinjerna är men att de finns i motionen och i betänkandet. Det var bra att Tore Claeson inte tog upp tid med att läsa upp de kraven, för de är gamla och redan tillgodosedda, vilket vi redovisar i betänkandet.

Men vi måste gå vidare och vidga ramarna för resurser så att de på ett bättre sätt kan svara mot invandrarernas berättigade krav. Det gör vi på olika sätt. Tore Claeson hänvisade till tidigare reservationer. Jag kan hänvisa till ett alldeles färskt invandrapolitiskt handlingsprogram – just *handlingsprogram* – från den socialdemokratiska partikongressen. Det gäller nu att genom praktisk handling ta itu med de här frågorna för att föra arbetet vidare.

Jag saknar fortfarande ett svar från Tore Claeson på frågan vilka de nya riktlinjer är som vpk här pläderar för.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Huruvida riktlinjerna är nya eller inte kan naturligtvis diskuteras. Det mesta av det som vi tar upp och diskuterar i den här kammaren är förmodligen inte helt nytt. Avgörande är att de riktlinjer som vi vill att man skall komplettera de tidigare med är av den karaktären att de inte är tillgodosedda. Vi skulle naturligtvis inte väcka förslag angående riktlinjer om de redan till fullo hade blivit tillgodosedda. På det sättet arbetar varken vårt eller Georg Anderssons parti.

Jag vet att den socialdemokratiska partikongressen har tagit ett program och fattat ett beslut i dessa frågor. Det gäller förslag som i mitt tycke är bra. Vi har emellertid ännu inte sett hur det kommer att gå med de förslagen. Jag hoppas att de kommer att bli genomförda. Georg Andersson kan lita på att vi från vänsterpartiet kommunisterna kommer att stödja alla förslag som bidrar till att skynda på den utveckling i syfte att nå jämställdhet mellan invandrare och svenskfödda medborgare som vi båda tydligen eftersträvar. Alla sådana förslag kommer vi att stödja, liksom vi försökt att initiera förslag som skulle få sådan verkan.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Tore Claeson säger att det kan diskuteras om riktlinjerna är nya. Det har Tore Claeson nu bevisat att han kan diskutera. Men det är inte någon särskilt meningsfull diskussion, därför att så snart han skall konkretisera sig handlar det om anslagsfrågor, och de frågorna skall vi ta upp när vi behandlar en ny budgetproposition.

Utskottet har på punkt efter punkt redovisat läget när det gäller de konkreta krav som vpk-motionen tar upp. Tore Claeson har inte på någon av de punkterna kunnat påvisa att vi har gjort några fel när vi har beskrivit verkligheten.

Jag hävdar att de riktlinjer som föreslås i vpk-motionen är tillgodosedda. Är det något nytt som ni har att anföra vore det väl bra att få det redovisat här i kammaren.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag skall bara tillägga en sak: Om Georg Andersson läser protokollet och ser efter vad jag har sagt kommer han att finna – det framgår också klart och tydligt av motionen – att det handlar om förslag som, om de realiseras, skulle skynda på den här utvecklingen.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 877 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

*Minnesmärke över
Ådalenhändelserna*

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 877 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 10

§ 4 Minnesmärke över Ådalenhändelserna

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1978/79:9 med anledning av motion om ett minnesmärke över Ådalenhändelserna.

I detta betänkande behandlades motionen 1977/78:732 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari yrkats att riksdagen beslutade att låta skapa ett monument över offren för Ådalenhändelserna att uppföras på därför lämplig plats till 50-årsdagen den 14 maj 1981.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:732.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! I sitt betänkande har kulturutskottet yrkat avslag på vår motion om ett minnesmärke över Ådalenhändelserna med en kryptisk, för att inte säga krystad, motivering. Utskottet anser att riksdagen inte "bör fatta beslut som rubbar den rådande ansvarsfördelningen i fråga om den offentliga konsten", och om denna får vi veta:

att "ansvaret för den offentliga konsten delas mellan framför allt staten, landstingskommunerna och kommunerna",

att "staten och landstingskommunerna inskränker sina förvärv till att gälla arbeten som placeras inom eller i omedelbar anslutning till de byggnader och lokaler de förvaltar eller utnyttjar", och

"kommunernas inköp omfattar dessutom konstverk, som ges en helt fristående placering i gaturummet, i parker och på andra öppna platser".

Kan man tänka sig en prydligare formalistisk motivering?

Det finns inget närmare belägg för tillämpningen av denna regel. Den kan möjligen komma i fråga, då det gäller att förvärva en tavla eller ett konstverk vilket som helst att sätta upp som prydnad. Men den måste anses fullständigt ohållbar då det gäller ett speciellt monumentalverk av den karaktär som föreslås i motionen. Skulle den s. k. ansvarsfördelningen i fråga om den offentliga konsten gälla under alla förhållanden skulle vi hamna i den orimliga situationen att staten vore förhindrad att ta konstnärliga initiativ,

som sträcker sig längre än till den eventuella prydnadsutsmyckningen utanför eller innanför den egna husknuten.

För att emellertid inte verka helt ointresserat har utskottet också anfört några uppgifter om kommunala planer på, som det heter, "ett monument över händelser i Ådalens arbetarrörelses historia". Olika händelser såsom Sandöupploppet 1907, hungerdemonstrationerna 1917 och Sandöbroraset 1939 skulle därvid uppmärksammas tillsammans med vad som kallas Lundehändelserna 1931, då fem människor i en fredlig arbetardemonstration föll offer för svensk militärs kulor, en händelse utan motstycke i vårt lands historia.

Utskottet upplyser vidare, att kommunstyrelsens arbetsutskott i Kramfors nu hemställt om förslag till kommunfullmäktige om ett sådant monument. Förslaget grundas på synpunkter redovisade 1973 av en kommitté tillsatt 1969. Utskottets uppgifter kan kompletteras med upplysningen, att det i själva verket tillsattes en kommitté i detta syfte redan någon månad efter det att skotten fallit i Ådalen, men att det hela rann ut i sanden, att frågan på nytt aktualiserades på 1950-talet genom kommunistiska fullmäktigeledamöters initiativ, men att det inte heller den gången blev någon lösning.

När kommunstyrelsens arbetsutskott i Kramfors den 29 september i år gjorde den hemställan som jag förut nämnde kan det väl förmodas ha skett under intryck av den motion om ett riksdagsinitiativ som vi i arbetarpartiet kommunisterna väckte i januari. Jag skulle möjligen ha kunnat nöja mig med att inkassera detta som en framgång, men med den karaktär man avser att ge ett eventuellt minnesmärke kan jag naturligtvis inte göra det, eftersom jag anser att det är oriktigt.

Om det också skulle bli ett resultat efter den kompletterande detaljutredning som förutskickats, får förslaget i vår motion inte avfärdas med kulturutskottets formalistiska motivering, "ansvarsfördelningen i fråga om den offentliga konsten". Gentemot utskottets argumentation kan med rätta anföras, att Ådalenhändelserna 1931 inte var och heller inte är enbart en kommunal angelägenhet. Skotten i Ådalen gav genljud i hela vårt land och långt utanför dess gränser. Protestmanifestationer i form av strejker, möten och demonstrationer ägde rum i hela landet. Begravningen av offren följdes med solidaritetsaktioner som måste mätas med riksmåttstock. I motionen understryker vi att i huvudstaden alla hjul i fabriken stannade och all trafik stod stilla vid tidpunkten för begravningen. I detta sammanhang bör också erinras om att en av de fem inte var ådaling – sjömannen Sture Larsson – och att hans begravningsståg följdes genom hela landet till hemstaden Västervik. Åtal och domar för föredrag, tryckfrihetsåtal och domar mot tidningsansvariga, t. o. m. mot en som kort efteråt blev statsråd, hörde till bilden. Skotten i Ådalen ekade också högt inom riksdagens kammarväggar. En särskild regeringskommission tillsattes. Det yttersta ansvaret lades – och inte utan fog – på "den frisinna och kristliga regeringen Ekman", för att nu citera ett auktoritativt socialdemokratiskt omdöme. Allt detta är vittnesbörd om Ådalenhändelsernas stora rikspolitiska betydelse. Därmed vill jag ha sagt detta.

*Minnesmärke över
Ådalenhändelserna*

Det som skedde i Ådalen den 14 maj 1931 är alltså inte bara "en händelse i Ådalens arbetarrörelses historia", för att ta ett uttryck ur kulturutskottets betänkande, en händelse bland flera andra. Det är en alldeles särskild händelse i hela arbetarrörelsens, ja, varför inte hela folkets historia.

Ett monument över dessa Ådalenhändelser är alltså – jag upprepar – inte enbart en kommunal utan i högsta grad en rikspolitisk angelägenhet. Detta motiverar vårt förslag att riksdagen skall ta initiativet till ett minnesmärke, färdigt till 50-årsdagen den 14 maj 1981. Kanske kan det också för den nya, om också tillfälliga, folkpartiregering vi nu har betraktas som ett inte oävet tillfälle att gälda något av den skuld i denna fråga som vidlådde dess föregångare av 1931?

Som frågan utvecklats bör självfallet samråd ske med de kommunala myndigheterna i Kramfors och övriga Ådalen. Jag är emellertid övertygad om att de inte kan ha något att invända mot ett riksdagsinitiativ på det sätt som vi har föreslagit i vår motion.

Jag vill sluta med att föreslå att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:732 beslutar att hos regeringen anhålla om förslag till riksdagen om att skapa ett monument över offren för Ådalenhändelserna att uppföras på därför lämplig plats till 50-årsdagen den 14 maj 1981.

TYRA JOHANSSON (s):

Herr talman! Självfallet bör riksdagen i det skede som detta ärende befinner sig inte ta initiativ till någonting som kommunen redan arbetar med. Vi säger också ifrån att vi inte har funnit skäl att vidta åtgärder som strider mot rådande förhållanden i fråga om ansvarsfördelningen när det gäller offentlig konst. Jag tycker att Alf Lövenborg bör respektera de argumenten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till kulturutskottets hemställan.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Med formalistiska argument kan man naturligtvis tillbakavisa det mesta. Jag finner att Tyra Johansson inte har tagit minsta hänsyn till min argumentation.

Vad jag vänder mig mot är att utskottet vill göra det oerhörda som skedde i Ådalen 1931 till en händelse bland många andra. Att de borgerliga har intresse av att göra Ådalenhändelserna 1931 till något som kan döljas bland andra händelser är förklarligt. Men jag förstår inte de socialdemokrater som går på det. Att uppföra ett minnesmonument över en rad händelser, däribland Sandöbroraset, är att urvattna begreppen och betydelsen av denna klasstrid, som för evigt skall påminna oss om hur grymt och blodigt kapitalet i verkligheten är, även i Sverige, när dess intressen hotas. Därför tror jag att jag med rätta kan säga att uppförandet av ett monument över offren för Ådalenhändelserna inte bara är en kommunal angelägenhet utan också en riksangelägenhet.

TYRA JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är konstigt att kalla det för formalism om man låter kommunen i lugn och ro arbeta med en sak som den redan har hunnit långt med. Det vore att visa bristande respekt för kommunen i fråga om riksdagen lade sig i det arbetet.

Alf Lövenborg tror tydligen att kommunen inte alls bryr sig om dessa frågor, men det gör den, vilket också framgår av det arbete som pågår. Det här är alltså ingen fråga för riksdagen, i varje fall inte i det skede frågan befinner sig för dagen.

IVAR HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Utan att blanda mig i den här debatten i övrigt vill jag lämna en sakupplysning till kammarens protokoll.

Alf Lövenborg säger att frågan har dragit ut på tiden och att beslutet från kommunen är föranlett av denna motion. En mycket viktig del av E 4 går igenom det aktuella området. Ombyggnaden av E 4 i det området har för kort tid sedan blivit klar beträffande den nya sträckningen. Det har föranlett att man inte förrän nu har kunnat redovisa den här frågan till fullmäktige.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Tyra Johansson fattar fortfarande inte min argumentation, att detta inte bara är en kommunal angelägenhet utan en angelägenhet av riksintresse. Om riksdagen skulle ta ett beslut i enlighet med motionen, finns det med all säkerhet möjligheter att komma överens om den fortsatta handläggningen.

Ådalenhändelserna berörde, som jag sade, inte enbart Ådalen eller Kramfors kommun. De utgjorde en vändpunkt i svensk politik. Fem arbetare fick ge sina liv i en enastående fredlig manifestation. De mördades, men kampen var inte resultatlös. Händelserna i Ådalen blev en väckarklocka för de arbetande i Sverige. De offer som gavs bidrog till att slå tillbaka en allmän reaktionär offensiv. Denna den samfälliga arbetarklassens massaktion har inte fått den plats den förtjänar i svensk historieskrivning. Vårt förslag syftar till att ge ett äreminne åt dem som föll för borgarklassens kulor och att vittna om betydelsen av den masskamp detta utlöste i hela vårt land.

Ni hänvisar till beslut som har fattats av kommunala myndigheter i Kramfors. Jag tycker att det innebär en felaktig sammanblandning av flera olika saker. Jag är övertygad om att skulle staten ta ansvar för uppförandet av ett monument i enlighet med våra intentioner, så skulle man kunna komma överens med Kramfors kommun och saken komma i ett annat läge.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av Alf Lövenborg under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 28

Onsdagen den
8 november 1978

Hemspråksunder- visning m. m.

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit det av Alf Lövenborg under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 269
Nej – 10
Avstår – 1

§ 5 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkanden

1978/79:1 med anledning av motioner om bättre skolmiljö för barn med allergiska besvär

1978/79:2 med anledning av motioner om läroplan för grundskolan, m. m.

1978/79:3 med anledning av motion om företagsinriktad forskning vid universitet och högskolor

1978/79:4 med anledning av motioner om fiskeriutbildning m. m. i gymnasieskolan

1978/79:5 med anledning av propositionen 1977/78:182 såvitt den gäller viss tjänst som professor vid Chalmers tekniska högskola jämte motion

1978/79:6 med anledning av motion om utbildningen av arkitekter och byggnadstekniker

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 6 Hemspråksundervisning m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1978/79:7 med anledning av motioner om hemspråksundervisning m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1977/78:878 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gällde yrkandet att riksdagen i enlighet med vad som anförts i den till kulturutskottet remitterade motionen 1977/78:877 uttalade att en utökning av antalet timmar för stödundervisningen till invandrarbarn borde ske (yrkandet 4),

1977/78:1145 av Karin Andersson (c),

1977/78:1567 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle

1. uttala att invandrarbarnen så långt möjligt borde få gå i enspråkiga grupper i förskolan och upp i grundskolans mellanstadium,

2. uttala att hemspråksläraren i förskolan borde ingå i den ordinarie personalgruppen, och för att täcka behovet av hemspråkslärare i förskolan borde kommunerna bedriva internutbildning, för vilken statsbidrag borde utgå,

3. uttala att kommunerna borde bedriva internutbildning av svensk förskolepersonal, socialbyråpersonal och andra tjänstemän som kom i kontakt med invandrare, för vilken statsbidrag även borde utgå,

4. hos regeringen hemställa om förslag till statsbidragsgivning enligt punkterna 2 och 3,

5. hos regeringen hemställa om förslag till ändrade bestämmelser för hemspråksträning och hemspråksundervisning med syfte

a. att hemspråksundervisningen gjordes obligatorisk och gavs samma ställning som övriga obligatoriska ämnen inom grundskolan,

b. att de större invandrarspråken som t. ex. finska, danska, norska, grekiska och serbokroatiska gavs samma status som t. ex. tyska och franska på grundskolans högstadium (dvs. B-språksstatus),

c. att även då hemspråksträningsgrupp eller hemspråksundervisningsgrupp omfattande fyra elever ej kunde ordnas utan olägenhet för eleverna skulle statsbidrag ändå utgå som om gruppen bestod av fyra elever,

d. att statsbidrag skulle utgå för hemspråksträning för alla åldersgrupper inom förskolan,

6. hos regeringen hemställa om förslag i syfte att tillgodose behovet av hemspråksundervisning i sarskolor och specialskolor, i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. uttala att begreppen hemspråksträning resp. hemspråksundervisning borde utbytas mot modersmålsträning och modersmålsundervisning, varvid även innehållet i träningen resp. undervisningen skulle utvidgas till att omfatta modersmålets kultur och historia.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande benämningen hemspråk m. m. skulle avslå motionen 1977/78:1567 yrkandet 7,

2. att riksdagen beträffande obligatorisk hemspråksundervisning skulle avslå motionen 1977/78:1567 yrkandet 5 a,

3. att riksdagen beträffande hemspråk som tillvalsämne på grundskolans högstadium skulle avslå motionen 1977/78:1567 yrkandet 5 b,

4. att riksdagen beträffande hemspråksträningen i förskolan skulle avslå motionen 1977/78:1567 yrkandet 5 d,

5. att riksdagen beträffande reglerna för statsbidrag till hemspråksträning och hemspråksundervisning skulle avslå motionen 1977/78:1567 yrkandet 5 c,

Nr 28

Onsdagen den
8 november 1978

Hemspråksundervisning m. m.

Onsdagen den
8 november 1978

*Hemspråksunder-
visning m. m.*

6. att riksdagen beträffande hemspråksundervisning m. m. i specialskolan och särskolan skulle avslå motionen 1977/78:1567 yrkandet 6,
7. att riksdagen beträffande enspråkiga grupper skulle avslå motionen 1977/78:1567 yrkandet 1,
8. att riksdagen beträffande läromedel skulle avslå motionen 1977/78:1145,
9. att riksdagen beträffande stödundervisning i svenska skulle avslå motionen 1977/78:878 yrkandet 4,
10. att riksdagen beträffande hemspråksläraren i förskolan skulle avslå motionen 1977/78:1567 yrkandet 2 i denna del,
11. att riksdagen beträffande viss intern kommunal utbildning skulle avslå motionen 1977/78:1567 yrkandet 2 i denna del och yrkandet 3 i denna del.
12. att riksdagen beträffande statsbidrag till viss intern kommunal utbildning skulle avslå motionen 1977/78:1567 yrkandet 2 i denna del, yrkandet 3 i denna del och yrkandet 4.

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! I det föreliggande utskottsbetänkandet behandlas två vpk-motioner, nr 1567 om förbättrad hemspråksundervisning för invandrarbarn och nr 878 om undervisning för invandrare.

Jag skall inskränka mig till att hänvisa till de motiveringar som finns i motionerna för de yrkanden som vi har ställt och nöjer mig i övrigt med att yrka bifall till motionerna 1567 och 878.

TORSTEN KARLSSON (s):

Herr talman! Med anledning av att vpk:s talesman endast har åberopat de motiveringar som finns i motionerna kan jag begränsa mig till att hänvisa till utbildningsutskottets yttrande på alla de punkter där motionerna berörs. Utskottet har ju redovisat goda skäl för sitt avslagsyrkande.

Jag yrkar alltså bifall till utbildningsutskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1-7 och 10-12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1567 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 7 mom. 1-7 och 10-12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1567 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 265
Nej – 10

Mom. 8

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 878 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 7 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 878 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 267
Nej – 10

§ 7 Vårdyrkesutbildning m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1978/79:8 med anledning av motioner om vårdyrkesutbildning m. m.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag måste säga att jag är litet förvånad över den behandlingsordning som väckta motioner kan drabbas av. Jag tvingas konstatera att utbildningsutskottet i sitt betänkande behandlat och besvarat en följdmotion om viss sjukvårdsutbildning, och detta innan huvudmotionen, som gäller en verksamhet – i det här fallet inrättandet av mottagningar för mammografiundersökningar i alla län för tidig upptäckt av bröstcancer – behandlats av socialutskottet, dit den remitterats. Det kan inte vara en riktig behandlingsordning. Utbildningsutskottet kan ju omöjligen bedöma ett utbildningsbehov om man inte vet vilken verksamhet som skall bedrivas.

Utbildningsutskottets yrkande om avslag på motionen tolkar jag i stället

*Landstingskommunal
musiklärarutbildning i Arvika*

som ett positivt svar, då man säger att man anser det självklart och mycket viktigt att tillräcklig personal utbildas om beslut om allmänna mammografiundersökningar fattas. Utskottet förutsätter att berörda myndigheter i sådant fall lägger fram förslag om utbildning och anser inte att riksdagen behöver göra någon särskild hemställan till regeringen om att så skall ske.

I övrigt talar utskottet om att socialstyrelsen, som haft motionen på remiss, bl. a. anser att flera försök kopplade till löpande utvärdering bör göras. Men försök har pågått med mammografi bl. a. i Gävleborgs län under fyra år, med resultat som visar att av de upptäckta cancerfallen var 85 % tidiga fall – mot 20 % under 1960-talet med andra undersökningsmetoder. Bara 8 % av de funna tumörerna har varit så stora att patienten själv skulle ha kunnat känna dem. Att en tidigare upptäckt ger ett bättre behandlingsresultat är också konstaterat.

Den stråldos som används vid mammografi, som är en röntgenundersökning, är försvinnande liten och har under utvecklingen blivit allt mindre. I dag används en dos som bara är en hundradel av den som användes i slutet på 1960-talet. Försöksresultat finns alltså.

Jag tänker återkomma till detta när huvudmotionen behandlas. Men jag vill erinra om vad socialstyrelsens vetenskapliga råd sagt, nämligen att införandet av mammografiundersökningar förutsätter ökad utbildning inom röntgendiagnostik och för röntgenassistenter.

Herr talman! I dag har jag inget yrkande av skäl som anförts, men jag återkommer i frågan.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! Jag kan i princip avstå eftersom Karin Nordlander inte hade något yrkande. Men jag vill bara understryka att det, som hon sade, i och för sig är ett ganska positivt besked som utbildningsutskottet ger, när vi säger att vi förutsätter att om socialutskottet kommer fram till ett förslag om att allmänna mammografiundersökningar skall införas, så skall också utbildningsfrågorna tas upp och lösas.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Landstingskommunal musiklärarutbildning i Arvika

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1978/79:10 med anledning av propositionen 1978/79:4 om landstingskommunal musiklärarutbildning i Arvika.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Utbildningsutskottets tillstyrkan av proposition 1978/79:4, om landstingskommunal musiklärarutbildning i Arvika, överensstämmer

*Landstingskom-
munal musikleäro-
utbildning i Arvika*

helt med vad majoriteten i Värmlands läns landsting har ansett. Landstinget uttalade vid landstingsmötet den 12 juni i år en klar önskan att få förbli huvudman för hela verksamheten vid Folkliga musikskolan Ingesund i Arvika, alltså även för högskoleutbildningen.

Som skäl för detta anförde landstinget att verksamheten utgör ett väsentligt inslag i det värmländska kulturlivet och att ett samlat huvudmannaskap innebär bättre möjligheter till samordning mellan musikleärlinjen och de övriga musikutbildningar som är förlagda till skolan.

Landstinget förklarade sig samtidigt villigt att som huvudman svara för att utbildningen får samma standard och bedrivs enligt samma planer som utbildningen på musikleärlinjen med statligt huvudmannaskap.

Det har i samband härmed slutits ett avtal, som i korthet innebär att landstinget skall vara huvudman för utbildningen och erhålla bidrag för denna, dels med ett belopp per årsstudieplats motsvarande de kostnader som för den statliga musikleäro-utbildningen täcks över anslaget Utbildning för undervisningsyrken, dels med ett belopp för sådana övriga kostnader som för den statliga utbildningen bestrids ur andra anslag.

Vi har från Värmland förklarat oss vara nöjda med det avtal som slutits, vilket också framkom vid landstingsmötet i juni månad.

Det var endast den moderata landstingsgruppen som gick på en annan linje. Den föreslog förhandlingar med syfte att staten skulle ta hand om den högskoleutbildning som enligt avtalet förläggs till Folkliga musikskolans lokaler på Ingesund.

I övrigt var partierna eniga om värdet av att landstinget får förbli huvudman även för högskoleutbildningen, och samma inställning har getts till känna från såväl lärarkollegiet som elevernas representanter.

Herr talman! Den proposition som signerades av förra statsrådet Britt Mogård hälsade vi med tillfredsställelse i mitt hemlän. Den tillfredsställelsen vill jag med det här sagda ytterligare stryka under med anledning av att utbildningsutskottet enhälligt tillstyrker bifall till ifrågavarande proposition. Speciellt glädjande är det att de moderata utskottsledamöterna inte avgivit någon avvikande mening, vilket det fanns anledning befara med tanke på moderaternas uppträdande i Värmlands läns landsting.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 10 Ökat handelsutbyte med de socialistiska länderna

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1978/79:4 med anledning av motion om ökat handelsutbyte med de socialistiska länderna.

I detta betänkande behandlades motionen 1977/78:222 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhänga att den sökte sluta ett handelsavtal med Rådet för ömsesidig ekonomisk hjälp (SEV) i syfte att öka handelsutbytet med de socialistiska länderna.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:222.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Utskottets motivering för att avstyrka vår motion är dåligt underbyggd, det vill jag konstatera på en gång. Skrivningen är dessutom motstridig på flera ställen. Detta gör att jag starkt ifrågasätter sanningshalten i exempelvis följande mening: "I sak delar utskottet motionärernas uppfattning att alla möjligheter att främja och utöka Sveriges handel med de socialistiska länderna bör tas till vara."

Om man menar det man skriver så bör man väl i logikens namn ta vara på möjligheterna. Vi har pekat på den möjlighet som ligger närmast till hands och som är den mest realistiska, nämligen ett handelsavtal med SEV.

Utskottet pekar på denna internationella organisations stora vikt inom "östblocket". Jag har satt citationstecken kring detta omöjliga och slafsiga begrepp. Inom parentes sagt vore det på tiden att våra utskott lärde sig att skilja på geografiska och politiska termer och inte skriva som om de vore journalister i Springerpressen eller på Svenska Dagbladet. Till SEV:s tio aktiva medlemmar hör bl. a. Cuba, och till de länder som genom särskilda avtal samarbetar med SEV hör Mexico och Angola. När man försöker sätta "öststämpel" på dessa länder gör man sig bara själv löjlig. – Detta om terminologin som givetvis är viktig även i handelspolitiska sammanhang.

Sedan till det jag finner motstridigt i utskottets skrivning. På s. 2 skriver man: "SEV kan enligt stadgarna sluta avtal med medlemsländerna, med utomstående länder och med andra internationella organisationer. SEV har rätt att fatta beslut som är bindande för medlemsstaterna och att utfärda rekommendationer." Detta är hur korrekt som helst. Men sedan kommer på

*Ökat handelsutbyte
med de socialistiska
länderna*

s. 7 följande: "Hittills har SEV inte fått övernationell kompetens och befogenheter att förhandla för medlemsstaternas räkning på det handelspolitiska området. Följaktligen kan SEV inte för närvarande uppträda som part i förhandlingar om ett handelsavtal."

Det må förlåtas mig, herr talman, men jag får inte det här att gå ihop, framför allt inte med hänsyn till fakta. Den 16 maj 1973 ingicks ett avtal om samarbete mellan SEV och republiken Finland. I artikel 1 i detta avtal står att målsättningen är att befrämja multilateralt ekonomiskt, vetenskapligt och tekniskt samarbete. Vidare att detta samarbete skall ske på alla det ekonomiska livets områden.

Nog tillhör väl utrikeshandeln det ekonomiska livet?

Det är obestriddligt att den ekonomiska situationen i Finland skulle ha varit svårare och arbetslösheten ännu högre, om man inte ingått detta samarbetsavtal. I ett längre perspektiv är det naturligtvis av oerhörd betydelse för ett litet industriland att ha ett samarbetsavtal – i realiteten ett handelsavtal – med en organisation som är företräd i fyra världsdelar. Men det anser uppenbarligen inte riksdagens näringsutskott. På annat sätt kan man inte uppfatta betänkandet, som är späckat med allmänt kända fakta. Det är ju en truism att handeln med de s. k. statshandelsländerna skiljer sig i åtskilliga avseenden från den som bedrivs mellan s. k. marknadsekonomiländer.

Denna skillnad är inte begränsad till valutornas konvertibilitet, krediter eller liknande. Den största skillnaden – det förtjänar att understrykas – ligger i handelns inriktning. De svenska exportföretagens handelspolitiska intressen avgörs av deras möjligheter att ta hem så stora och så snabba vinster som möjligt. Detta intresse kolliderar naturligtvis med de socialistiska ländernas intresse av långsiktiga avtal på varuutbytesbasis. Dessutom tillkommer den omständigheten att de kapitalistiska exportföretagen i regel inte har erfarenhet av varuutbyte. De är hänvisade till att försöka få ett importföretag att överta den ena hälften av en affär med ett socialistiskt land.

Om denna problematik skrev docent Tord Ekström i Sovjetkontakt nr 3 1977 under rubriken Mer östhandel – säkrare sysselsättning bl. a. följande:

"Naturligtvis kan de svenska statsmakterna göra mycket för att överbrygga dessa grundläggande svårigheter för öst-västhandeln. Men en förutsättning är då att detta verkligen uppfattas som önskvärt eller nödvändigt på längre sikt, och den förutsättningen har knappast varit för handen tidigare."

I näringsutskottets betänkande är det inte mycket som tyder på att man finner det önskvärt och nödvändigt med ett ökat handelsutbyte med de socialistiska länderna – tyvärr. Och då har jag ändå som positivt noterat utskottets hänvisning till att man förstärkt handelsavdelningarna vid ambassaderna i Moskva och Warszawa.

Yrkandet om avslag på vår motion är som jag sade inledningsvis sakligt sett dåligt underbyggt. Det är minst av allt förestavat av någon strävan att bevara vårt lands industripotential och säkra sysselsättningen genom långfristiga avtal på en krisfri världsmarknad. De nya femårsplanerna för de socialistiska länderna som börjar 1981 håller som bäst på att utarbetas. Det är något som

industrilandet Sverige borde vara intresserat av, inte minst i det nuvarande krisläget.

Avslutningsvis vill jag för det första uttrycka min förvåning över att utskottets socialdemokratiska ledamöter har kunnat förena sig med moderaterna i avslagsyrkandet och för det andra yrka bifall till arbetarepartiet kommunisternas motion 1977/78:222.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag hade egentligen inte räknat med att Alf Lövenborg skulle ha någon annan uppfattning än den han framförde om utskottets skrivning med anledning av hans och Rolf Hagels motion. Alf Lövenborg säger att utskottets yrkande om avslag på motionen är dåligt underbyggt – vad annars? Vi redovisar i betänkandet de fakta som finns tillgängliga, och vi redovisar också den erfarenhet man har av handeln med öststaterna.

Men om man i korthet skulle karakterisera vår östhandel som den ter sig 1978 skulle man kunna säga ungefär följande.

En alltför liten del av den svenska totalexporten, drygt 5 %, hänförs till öststaterna, som är en stabil marknad. Detta medför att andelen växer vid konjunkturnedgångar och minskar vid konjunkturuppgångar. Det är en huvudmarknad för ett fåtal specialiserade företag och en viktig sekundärmarknad för ett par hundra av våra stora och medelstora företag. Det är en svår marknad för nybörjaren men ganska lättarbetad för den som en gång har etablerat sig. Vidare är det en marknad där man i första hand säljer investeringsvaror med en hög grad av teknologi, i andra hand vissa råvaror – cellulosa och kemikalier – men knappast några konsumtionsvaror alls.

Öststaternas andel av Sveriges handel har under de senaste åren uppgått till omkring 5 %. Denna andel är betydligt mindre än den Finland, med sin associering till Comecon, har. I Finlands fall uppgår andelen till ca 20 %. Sverige har ungefär lika stor andel av exporten till öststaterna som våra svåraste konkurrentländer, Västtyskland, Frankrike och Italien, men vår export är i procent räknat större än Englands, USA:s och Japans.

Svensk industri var visserligen efter andra världskrigets slut tidigt ute på marknaden, men det är för mycket begärt att tro, herr Lövenborg, att man skall kunna erövra stora marknadsandelar i länder som i sekler har haft handelsrelationer med t. ex. de centraleuropeiska länderna. Kunskapen i Östeuropa om exempelvis de västtyska och de österrikiska företagens produkter och teknologi sträcker sig ofta ned på verkstadsnivå. Sverige är därför på många av de mer avlägsna marknaderna något av en nykomling.

Motionärerna Rolf Hagel och Alf Lövenborg hävdar i en motion som vi nu behandlar att enskilda företag eller grupper av företag i Sverige inte själva kan åstadkomma den nödvändiga ökningen av handelsutbytet med de socialistiska länderna. Man menar alltså att endast staten har de erforderliga resurserna. Nu medverkar ju staten genom Exportrådet i hög grad i handeln med öststatsländerna. Exportrådet har en särskild region för statshandelsländer. 120 av Exportrådets abonnemangsföretag är medlemmar i Exportrådet

och Grossistförbundets gemensamma öststatskommittéer för Sovjetunionen, Tjeckoslovakien, Ungern, Bulgarien, Rumänien och Tyska demokratiska republiken. I cirkulär och vid medlemsmöten har medlemmarna informerats om marknadsförhållanden och gemensamma handelsfrämjande arrangemang. Kommittéerna för Tjeckoslovakien, Ungern och Rumänien har dessutom under året varit värdar för delegationer från resp. land, medan Exportrådet har varit värd för delegationer från Jugoslavien, Polen och Kina.

Utöver de sedvanliga framträdandena på de stora internationella mässorna i bl. a. Moskva har Exportrådets region för öststatshandel i samarbete med handelsssekreterarkontor och ambassader arrangerat olika separata svenska utställningar och symposier. Jag kan nämna att ett sågverks- och träarbets-symposium hölls i Bratislava i februari 1978, en byggnadsutställning i Leningrad i april och ett miljösymposium i Moskva i maj. Dessutom sände Exportrådets och Grossistförbundets gemensamma sovjetkommitté en affärsmannadelegation med ca 60 deltagare till Moskva i januari, medan en delegation reste till Tyska demokratiska republiken i maj.

Ett omfattande program har genomförts i Polen i syfte att främja samarbetet mellan Polen och Sverige på livsmedelsindustrins och jordbrukets område. Exportrådets region för öststatshandeln har handelsssekreterarkontor i Prag och Budapest, och i övriga statshandelsländer samarbetar regionen med de svenska ambassaderna. Under året har officiella handelsförhandlingar och överläggningar om ekonomiskt och industriellt samarbete ägt rum med Sovjetunionen, Polen, DDR, Ungern, Bulgarien, Rumänien, Jugoslavien och Kina.

När motionärerna hävdar, att den svenska exportindustrin med en åsneaktig envishet vänder sig till den kapitalistiska delen av världen vill jag påstå, att de är dåligt informerade. Jag vill i stället hävda att motionärerna visar en krubbitaraktig envishet när de diskuterar alla de satsningar som vi gör för att få i gång en ordentlig öststatshandel.

Nu kan man fråga sig, om svensk industri kommer att kunna öka sin export snabbare till öststaterna. Ett troligt antagande är, att någon större förändring av marknadsandelar ej kommer att äga rum. Handelssiffrorna kan skjuta i höjden under enstaka år vid leveranser av kompletta anläggningar inom verkstadsindustri, metallurgisk industri eller pappersindustri, men de är ändå genom åren ganska stabila. Det enda nya elementet i handelsbilden under senare år är den stora volymen entreprenörsarbeten som tillkommit till främst Polen men även Tyska demokratiska republiken, Tjeckoslovakien och Sovjet. Nu skall man ha klart för sig – och det vill jag uppmärksamma herr Lövenborg på – att dessa dock redovisas enbart till ca hälften i handelsstatistiken som byggmaterialexport. Den övriga delen av kontraktsbeloppet registreras som tjänstebetaling.

Många av de öststater som har balans i handeln med Sverige men som har ett bytesförhållande med t. ex. Västtyskland på 1:2 eller 1:3, deklarerar ofta att de önskar öka handeln just med de skandinaviska länderna. Men det är nog svårt för dem att realisera sådana önskemål – i den mån det nu inte bara är

*Ökat handelsutbyte
med de socialistiska länderna*

fråga om diplomatisk hövlighet. Trots att vi har ställt mycket generösa exportkrediter till förfogande för handel just med statshandelsländerna, har dessa önskemål varit svåra att realisera.

Troligen har det enskilda företaget större möjlighet att öka sin östhandel i de länder där man redan är etablerad, och lättast går det i de öststatsländer som expanderar snabbt. Nu är ju ingalunda, herr Lövenborg, öststaterna fria från konjunkturfenomen, även om konjunkturvågorna är längre och svagare än hos oss, och detta gäller speciellt utrikeshandeln.

Jag har redovisat vissa problem i handeln med statshandelsländerna. Från utskottets sida är vi självklart angelägna om att Sverige ökar sin handel med öststaterna. För tre år sedan motionerade vi från folkpartiet om att vårt land skulle utöka sin handel med öststaterna. Det har, som jag har redovisat, vidtagits väsentliga åtgärder för att förbättra denna handel.

Herr Lövenborg vill naturligtvis inte ge rättvisa åt utskottets skrivning utan har letat efter och kanske i och för sig tyckt sig finna något fel. Men det väsentliga är ju att Sverige har satsat på och kommer att satsa på att främja och öka vår handel med de socialistiska länderna. Det är inget att ta miste på.

Men herr Lövenborg får i logikens namn när han tar del av de fakta som redovisas om vår öststatshandel ändå konstatera att det föreligger uppenbara svårigheter, eftersom hela förhandlingssituationen är helt annorlunda när ett företag skall gå ut på marknader i Östeuropa, där man har en planekonomi. När herr Lövenborg vill göra gällande att endast staten kan klara detta vill jag peka på att staten i Exportrådet har ett instrument, som besitter kunnande för att hjälpa svenska företag att sälja på öststatsländerna. Men kom ihåg, herr Lövenborg, att vi är mycket intresserade av att öka denna handel.

Enligt vad jag tagit del av i tidningarna har herr Lövenborg nyligen gjort en liten resa i dessa länder, och han borde då ha kunnat göra sig underkunnig om vilka möjligheter de har att köpa varor från Sverige. Det ingår faktiskt i en riksdagsmans åligganden att, om han kan det, på olika sätt främja handeln med andra länder.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

BO SIEGBAHN (m):

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av Alf Lövenborgs anförande. Han kritiserade utskottets betänkande – som jag inte har något med att göra i och för sig – och sade att det var ovederhäftigt. Det var en mycket underlig kritik, och framför allt gäller det den motivering som Alf Lövenborg gav. Han påstod att det finns en brist i logik på s. 7 i utskottets betänkande, där man å ena sidan konstaterar att samarbetsavtal har slutits mellan Finland och SEV och å andra sidan säger att SEV inte kan sluta handelsavtal. Jag förstår inte alls att det ligger någon motsättning i dessa uttalanden. Det är en sak att sluta ett samarbetsavtal – Alf Lövenborg återgav ungefär vad det innehöll – men det medför inga affärer. Samarbetsavtalet är bara ett uttryck för en allmän vilja att göra affärer. Det skall sedan

konkretiseras på olika nivåer.

I Östeuropa är staten den förhandlande parten. Den svenska staten har, såsom Sven Andersson utvecklade, olika möjligheter att befordra den svenska handeln. Men i sista hand är det ändå företagen som måste träffa de konkreta överenskommelserna. Exportrådet kan göra en massa insatser men kan inte sluta avtal. De avtal vi har med länder i Östeuropa är endast ramar som sedan skall fyllas, och resultatet beror på de enskilda importörernas och exportörernas inställning till handelsmöjligheterna.

I handeln med Östeuropa uppstår en massa problem, vilket Sven Andersson nämnde. Det är inte fråga om någon bristande vilja vare sig från staten eller från de enskilda företagen. Men man möter en massa problem; som Alf Lövenborg borde känna till. Man kan t. ex. ofta inte förhandla med dem som skall köpa produkterna i Östeuropa, utan affärerna måste ske via organ som inte alltid har tillgång till experter på ifrågavarande område. Man får inte kontakt med avnämarna. En viktig sak i modern industri är dock att man vet exakt vad mottagarna vill ha. Man vill också veta hur en installation sätts upp och fungerar. En viktig del av en modern industris kontroll över sin egen verksamhet är att se hur dess installationer fungerar.

Alf Lövenborg citerade Tord Ekström och framhöll att handeln med öststaterna sker med en problem- och konjunkturfri marknad. Sven Andersson betonade mycket riktigt att denna marknad inte är konjunkturfri. Det är dock bara en sida av saken. Jag har hållit på med dessa frågor i kanske 20 år, och jag kan konstatera en annan sak som är mycket väsentlig. Alla östeuropeiska länder har planhushållning och är kanske tvungna att importera en viss vara under en viss tid. Men en allmän strävan hos dessa länder är att göra sig oberoende av främmande produkter. Enskilda företag och handelsförhandlare har många gånger råkat ut för att en östeuropeisk stat säger: "Tack, ni har exporterat denna produkt till oss. Nu har vi lärt oss tillverka den själva, och nu vill vi inte köpa mer." Ett enskilt företag löper alltså en väldig risk, om det i väsentlig utsträckning baserar sin produktion på export till den östeuropeiska marknaden. Det är en faktor man måste ta hänsyn till.

Visserligen skulle man i dagens läge kanske kunna exportera en hel del varor till Östeuropa, men man måste också få betalt för dem. Utskottet har något berört den brist på valutakonvertibilitet som råder i dessa stater. Problemen har varit ganska stora när det gäller importen. Dels passar inte alltid de östeuropeiska specifikationerna, dels passar inte alltid de östeuropeiska kvaliteterna – där har åtminstone hittills ganska betydande begränsningar i möjligheterna förelegat. Det är klart att svårigheterna efter hand övervinns i viss utsträckning, och då ökar ju möjligheterna, men hela motionen förefaller mig helt missriktad. Problemen är inte av den naturen att staten plötsligt skulle kunna göra betydligt mera än nu, utan problemen ligger på en helt annan nivå. Det är endast ett förtroendefullt samarbete – i den mån ett sådant kan uppnås – mellan de östeuropeiska staterna och de företag i Sverige som kan tänkas importera och exportera varor till de socialistiska länderna, som kan öka det nuvarande handelsutbytet, som onekligen är

Nr 28

Onsdagen den
8 november 1978

*Ökat handelsutbyte
med de socialistiska
länderna*

*Ökat handelsutbyte
med de socialistiska länderna*

förhållandevis ringa, men detta är endast ett uttryck för den kommersiella situation som råder i de länder vilka liksom Sverige har en ekonomi där man tar hänsyn till vad man kan köpa med tanke på både kvalitet och pris. Detta är en faktor som vi har att räkna med i vår fortsatta handel.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Det görs mycket för att öka handeln mellan Sverige och de socialistiska länderna, säger Sven Andersson. Det görs naturligtvis en del, men siffrorna i det betänkande som vi nu diskuterar visar ändå hur snedvriden vår handel med de socialistiska länderna är. Uttalandet att Sverige i framtiden kommer att satsa på ökad östhandel får man väl ta som ett löfte om ökade ambitioner.

Det avtal mellan Finland och SEV som jag åberopade innehåller en lång rad konkreta saker, och det skulle vara till nytta för Sverige om riksdagen följde motionens förslag i det fallet. Den typ av samarbete som förekommer mellan Finland och Sovjetunionen och som jag redogjorde för i mitt tidigare anförande gäller väldiga projekt, stora samarbetsprojekt mellan Sovjet och Finland. Det tycker jag visar oss vilka vägar – bland flera – som man kan välja. De skulle kunna ha stor betydelse för sysselsättningen i Sverige och för det fortsatta handelsutbytet mellan våra länder.

Vi befinner oss ju i en fördjupad kris i vårt land. När Sven Andersson och Bo Siegbahn säger att också de socialistiska länderna är drabbade av konjunktorens svängningar är detta en sanning med modifikation, eftersom det där finns en krisfri marknad och det förekommer en dynamisk expansion på en lång rad olika sektorer, som Sverige naturligtvis skulle ha nytta av att försöka kila in sig i.

I det läge som råder i Sverige har debatten i hög grad kommit att kretsa kring frågan om just ett ökat handelsutbyte mellan Sverige och socialistiska länder, eftersom det skulle kunna skapa flera arbetstillfällen i vårt land. Dessa länder utgör en starkt växande del av den totala ekonomin, och de har en väsentligt snabbare tillväxt av industriproduktionen än de kapitalistiska staterna. Priserna är stabila där, det förekommer ingen inflation och det råder full sysselsättning.

Vi vet att det under långa perioder i svensk historia har satts käppar i hjulet för en sund och naturlig utveckling. Vi kommer ihåg att under det kalla kriget tvingades också Sverige att delta i den av USA organiserade handelsblockaden mot dessa länder, vilken ju inte var till nytta för någondera parten. Vi kommer också ihåg att det bedrevs en häftig kampanj mot statsrådet Gunnar Myrdal för den miljardkredit som Sverige lämnade strax efter kriget för att främja handeln mellan Sverige och övriga länder. Självfallet har det funnits en styrning som har varit negativ, om man syftat till att öka handeln mellan Sverige och de socialistiska länderna. Vi tror självfallet inte att ökade handelsförbindelser – vi är dock övertygade om att de möjligheterna finns – kan övervinna hela arbetslöshetskrisen i vårt land, men en utökad handel kan ändå vara till stor nytta. Den innebär naturligtvis också nya arbetstillfällen, nya avsättningsområden och ekonomisk stimulans. Ett faktum är vidare att

Sverige under årens lopp har missat betydande möjligheter när det gäller exempelvis import av gas. Hade de möjligheterna tagits till vara tidigare hade Sverige i dag haft en betydande tillgång till en miljövänlig energikälla, som kanske delvis hade kunnat betalas genom leveranser av svenska stålrör, för så har det gått till i flera länder. Ett sådant handelsutbyte skapar naturligtvis nya arbetstillfällen. Men att staten då i ökad omfattning måste engagera sig står fullt klart.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Först skall jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag tycker att det är rätt intressant att diskutera statshandelsländerna med Alf Lövenborg. Han vill göra gällande att det inte råder någon inflation i dessa länder. Det kanske beror på att man reglerar inflationen vid gränsen. De varor man köper från utlandet, där det råder inflation, måste på något sätt påverka priserna. Men i statshandelsländerna, det vet väl Alf Lövenborg lika väl som jag, sitter planerare och bestämmer priserna. Det är inte konsumenterna som gör det. Det är litet enklare på det viset. När man skall reglera inflationen får man göra det på annat sätt. Även dessa länder blir självfallet drabbade av utländsk inflation.

Vi är överens om att vi skall satsa på ytterligare handel med öststaterna. Jag vill med rätta påstå att inom få områden i världen har vi satsat så mycket energi för att öka vår handel som inom öststatsområdet. Men i statshandelsländer innebär den planekonomiska marknaden att importen styrs av en planmekanism. Slutförbrukarnas roll i beslutsprocessen är viktig även i ett statshandelsland. Men den är inte avgörande, utan även utrikeshandelsföretag, trustar, forskningsinstitut och ministrar spelar en stor roll. Det är alltså betydande svårigheter i beslutsprocessen när man skall göra upp avtal med öststaterna. Jag vill ändå, herr talman, med bestämdhet hävda att de satsningar som har gjorts av svenska företag naturligtvis kommer att accelereras.

Det är inte rimligt att som Alf Lövenborg påstå att de svenska företagen är helt inriktade på att ta hem så stora och snabba vinster som möjligt. Jag förutsätter att de handelsförhandlare man har i öststaterna är helt kompetenta att bedöma priserna när de sluter avtal, och det är nog de svenska företagarna medvetna om. Jag tycker att man skall undvika sådana här floskler i debatter när det gäller handel med andra länder.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Det handlar inte om floskler. När jag talar om att man från svenskt kapitalistiskt håll ofta är ute efter snabba vinster är det väl ingen vettig människa som vill bestrida det. Ett av de stora problemen när det har gällt att utöka handelsförbindelserna med öststaterna har varit att man inte kunnat tillmötesgå kraven på långfristiga avtal och långfristiga krediter.

Jag är fortfarande övertygad om att det finns stora möjligheter att vidga handelsutbytet i den riktning som vi här anger. Men jag är också övertygad om att det måste ske genom ökade ansträngningar från statens sida. Handeln

Onsdagen den
8 november 1978

*Ökat handelsutbyte
med de socialistiska länderna*

måste naturligtvis också gå i båda riktningarna. Producenter vi varor som de socialistiska länderna köper, måste vi naturligtvis i ökad utsträckning ge utrymme för produkter från dessa länder.

Det finns i detta sammanhang intressanta frågor från mitt eget län. Kan man sälja mer malm och stål? Kan vi utveckla produkter som länderna är intresserade av? Vad finns det för möjligheter att utveckla det ekonomiska samarbetet på Nordkalotten? Det tror jag att man inte alls har undersökt grundligt. Kan Sverige på samma sätt som Finland ställa arbetskraft till förfogande i Murmanskområdet? Allt detta är frågor som borde belysas. De framstår som särskilt viktiga i den krissituation som vårt land nu befinner sig i. Att ökad handel vore till nytta tror jag alla är överens om. Det gäller också att försöka finna de rätta formerna. Det är jag inte särskilt övertygad om att man försöker i dag.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag skall bemöta Alf Lövenborg på en enda punkt.

Han vill göra gällande att de svenska krediterna vid vår handel med öststaterna varit dåliga och inte tillräckligt långsiktiga. Utskottet redovisar på s. 5 hur det förhåller sig. I fråga om de 35 miljarder kronor som tidigare stod till exportkreditnämndens förfogande svarade östländerna vid halvårsskiftet 1978 för ca 33 % av totala antalet utestående förbindelser. Det bevisar väl att Alf Lövenborg i varje fall på den här punkten har fullständigt fel.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 222 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 222 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 270
Nej – 10

§ 11 Föredrogs

Näringsutskottets betänkande

1978/79:5 med anledning av motioner om vidgad varudeklaration, m. m.

Utskottets hemställan bifölles.

Nr 28

Onsdagen den
8 november 1978

*Politisk information
vid de militära
förbanden*

§ 12 Politisk information vid de militära förbanden

Föredrogs försvarsutskottets betänkande 1978/79:4 med anledning av motion om politisk information vid de militära förbanden.

AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Med jämna mellanrum återkommer debatten om hur det är ställt med försvarsviljan i vårt land. Avgörande för motivationen hos de unga män som varje år har att fullgöra sin värnplikt här i landet är kunskaperna om och förståelsen för de värden vi gemensamt har att försvara.

Det är av den anledningen motionen 1977/78:424 kommit till. Vi menar att det är högst otillfredsställande att ämnet orientering om allmänna val, politiska partier m. m. togs bort som obligatoriskt ämne i värnpliktsutbildningen i samband med att denna avkortades 1972.

Vår begäran i motionen att ämnet skall återinföras som obligatoriskt igen har mötts av stor välvilja av försvarsutskottet. Förutom att man delar vår uppfattning om behovet föreslår man att frågan om en utökad samhällsinformation inom värnpliktsutbildningens ram skall utredas av värnpliktsinflytandekommittén, varefter man säger: "Den sammanlagda tiden för grundutbildning bör inte ökas med anledning av att man utökar information av detta slag."

Herr talman! Vi motionärer har inget att invända mot detta. Jag ställer därför inget yrkande.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 13 Föredrogs

Kulturutskottets betänkanden

1978/79:10 med anledning av motioner om bevarandet av militärmusikens notmaterial och om en kartläggning av svenskt musikmaterial m. m.

1978/79:11 med anledning av motion om vården av offentligt ägd konst

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Onsdagen den
8 november 1978

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1978/79:13 med anledning av motioner om barnkulturpolitiken, m. m.

Barnkulturpolitiken

I detta betänkande behandlades motionerna

1977/78:736 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen hemställde hos regeringen om att en parlamentarisk utredning tillsattes med uppgift att bearbeta kommersialismens negativa verkningar på kulturområdet, varvid bl. a. borde beaktas problem som var gemensamma för olika kulturområden, ägandeförhållanden, import och nationell produktion, stödformer och eventuella restriktioner, i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen uttalade sig för tillsättandet av en barnmiljödelegation i enlighet med vad som anförts i motionen,

1977/78:1124 av Yvonne Hedvall m. fl. (m),

1977/78:1529 av Tage Johansson m. fl. (s) och

1977/78:1533 av Per Olof Sundman m. fl. (c).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:736,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1124,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1529,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1533.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tror att det vid det här laget råder en relativt bred enighet i riksdagen om nödvändigheten av att motverka den s. k. kommersialismens negativa verkningar inom kulturområdet, som främst drabbar barnen. Alla barn drabbas, men mest utsatta är barnen i de ekonomiskt svaga grupperna – arbetarklassens barn. Längre än till denna insikt tycks emellertid inte enigheten sträcka sig, och det är i och för sig inget att förvånas över. En kamp mot den s. k. kommersialismens krafter kräver nämligen att man bekämpar de starka ekonomiska intressen som ligger bakom och sätter upp restriktioner för dem, men det är man från övriga partiets sida uppenbarligen inte överens om. Det finns en grundläggande skillnad i vårt synsätt här. Vi ser den s. k. kommersialismen som en del av det ekonomiska system vi har i vårt land. Kommersialismen är ingenting som svävar fritt i luften och som man kan välja bort. Nej, den är en integrerad del av det kapitalistiska produktionsättet. Ett fullkomligt avskaffande av de här negativa verkningarna kräver därför att man avskaffar kapitalismen.

Men det finns grader också i helvetet, skulle man kunna säga. Redan nu, inom vår marknadsekonomis ramar, kan man åstadkomma vissa saker som skulle sätta ett stopp för de värsta avarterna. Men att döma av kulturutskottets yttrande över vår motion är det uppenbart att inte ens det är man beredd att gå med på. Frågorna om barnkulturen har gång på gång förhållats här i

riksdagen. Utredning efter utredning har lagt fram alltmer skrämmande resultat samtidigt som kulturministrar och utskott förklarar att det här måste nog begrundas ytterligare. Vad gav exempelvis barnmiljöutredningen för konkreta resultat? Den ligger väl tillsammans med en rad andra betänkanden och samlar damm i statsrådsrummen.

Jag framhöll i en debatt för ungefär ett år sedan att 1960- och 1970-talen kommer att gå till historien som de decennier då cococolakulturen och kommersialismen fritt fick ta struhtag på vår kultur, då underhållningsväldet, könsfördomarna och rasismen fick fritt spelrum också bland de allra yngsta åldersgrupperna, då den nya individualismen – där människor bedöms inte efter vad de är utan efter vad de äger – blev än mer markerad, då hela bostadsområden anpassades inte efter människors behov utan utifrån de kommersiella krafternas profitjakt också inom kultur- och fritidsområdet. Bara den senaste flugan, skateboard, är ju ett exempel på detta.

1960- och 1970-talen kommer att gå till historien som de årtionden då språket och därmed yttrandefriheten beskars för stora grupper i vårt land. Den språkkod som används i dag är helt anpassad efter den nya livsstilen, där ensam är stark, förutsatt att man har den senaste varan. Barnböckerna är – det vet de riksdagsledamöter som har tittat i dem – framtagna alla särdrag för att kunna läsas av en multinationell publik. I filmerna för barn möter man ett glättat Disneyspråk. De äldre får sig vålds- och katastrofspråket till livs. Musiken består av Grease eller ABBA, utslätat romantiserande, eller hårdpopen med dess förråande schabloniseringar typ Kiss.

På det här sättet förlorar världen sitt sammanhang genom fragmentisering. Och än värre lär det bli, om man lyckas genomdriva Nordsatprojektet, det visar bl. a. den senaste utredningen på området, Nordsats publik av Berg-Hultén.

Gång på gång under en följd av år har riksdagen avslagit vpk:s krav på massmarknadsutgivning av kvalitetslitteratur för barn, på en annan filmpolitik för barn, på en ordentlig satsning på de s. k. fria gruppernas teater-, dans-, bild- och musikutbud, ett utbud som ofta riktar sig till just barnen. Det är de grupperna som i första hand tagit sig an barnen och utvecklat och förnyat det här området. Nu kan man återfinna en rad av våra krav i barnkulturgruppens rapport, en rapport som trots sina brister ger många konkreta, snabba genomförbara förslag att ta fasta på. I kulturutskottets betänkande sägs beträffande den att det skall framläggas en proposition om barnkulturgruppens förslag innevarande riksmöte. Det är naturligtvis oerhört positivt. Men jag vill gärna fråga utskottets talesman när detta förslag kommer och vad det innefattar. Ingår t. ex., för att nämna en av de åtgärder som gruppen föreslår, detta med massmarknadsutgivning av böcker för barn och i så fall på vilket sätt? Ingår vårt förslag i motionen 736 om tillsättande av en parlamentarisk utredning, som snabbt skall ta fasta på alla de andra förslag som redan kommit fram och följa de här frågorna? Vi tycker detta är ett viktigt krav, och det har också visat sig att det har ett brett stöd bland såväl politiska organisationer som andra grupper som aktivt sysslar med barn. Skulle jag, herr talman, ställa 20 frågor till riksdagens ledamöter om barnens villkor i vårt

klassamhälle, så tror jag att resultatet skulle bli förödande. Hittills har alla utredningar skötts av experter – och många av dem är oerhört bra – men det är dags att politikerna tar sitt ansvar i en av våra allra väsentligaste frågor.

Med det, herr talman, ber jag att få yrka bifall till vpk:s motion 736.

KARL-ERIC NORRBY (c):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna och Eva Hjelmström är inte ensamma om att ha tagit upp de mycket viktiga frågorna om barnkulturen och kommersialismens negativa inverkan. I kulturutskottets betänkande nr 13 behandlas fyra motioner från representanter för lika många partier. Jag är själv bland underskrivarna av motionen 1533, i vilken vi kräver ett samlat åtgärdsprogram på barnkulturområdet. Trots att utskottet inte föreslår bifall till den motionen har jag ändå biträtt utskottets skrivning. Anledningen till det är vad utskottet anfört, nämligen att barnkulturfrågorna f. n. förbereds inom utbildningsdepartementet och att regeringens ställningstaganden kan väntas bli redovisade under innevarande riksmöte. Med ungefär samma motivering hemställer därför utskottet att riksdagen avslår de fyra motionerna.

Jag vill dock gärna tillägga att jag kan förstå Eva Hjelmströms otålighet om att någonting skall hända på barnkulturområdet. Hon ställde direkta frågor till mig angående innehållet i den eller de väntade propositionerna om barnkulturen. Jag kan inte svara på dem. Det har inte läckt ut någonting och jag har ingen insyn i övrigt. Därför är det omöjligt för mig att tillfredsställa Eva Hjelmströms begäran. Vi har alla väntat på förslag till åtgärder, och det finns kanske anledning att återkomma i den här frågan.

Herr talman! För tillfället nöjer jag mig dock med att yrka bifall till utskottets hemställan.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Det är riktigt att vi inte är ensamma om att ha motionerat. Men det är fortfarande ett faktum att vi är ensamma om att ha lagt fram konkreta förslag som gång på gång har avvisats av riksdagen. Det är förslag som, om de hade antagits, avsevärt skulle ha förbättrat situationen. Till dem räknar jag bl. a. förslagen om en massmarknadsutgivning för barn av den typ som vi redan har för vuxna.

Det är förståeligt om inte Karl-Eric Norrby kan redovisa den proposition som skall komma. Men jag vill ändå gärna ha besked på den punkt jag tog upp. Det är, som jag framhöll tidigare, den viktiga frågan om tillsättandet av en parlamentarisk kommitté. Där kan Karl-Eric Norrby ändå förklara om han ställer sig positiv till ett sådant förslag eller inte. Det är ju ett faktum att hittillsvarande utredningar huvudsakligen har skett på tjänstemannaplanet och att frågorna alltså inte förts upp på politiker nivå. Det är också ett faktum att just det förslag som vi ställt i vår motion och som även barnkulturgruppen tagit upp och framställt i sitt förslag har rönt ett mycket positivt gensvar bland alla de grupper som sysslar med barn.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 736 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 13 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 736 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 259
Nej – 10

Mom. 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 15 Lika konkurrensvillkor vid specialtransporter

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1978/79:3 med anledning av motion om lika konkurrensvillkor vid specialtransporter.

AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! I motionen 1977/78:459 har jag tillsammans med några andra ledamöter tagit upp kravet på lika konkurrensvillkor för specialtransporter på landsväg och järnväg. Vi menar att den nuvarande situationen rimmar illa med huvudprincipen i 1963 års trafikpolitiska beslut, som talar om att varje trafikgren skall bära sina egna kostnader.

Som det nu är, sker de här tunga transportererna på väg med icke föraktliga subventioner från samhällets sida. För en ytterst blygsam – ja, symbolisk – avgift, f. n. 50 kr., ställs erforderlig poliseskort till dessa stora och tunga landsvägstransporters föfogande. SJ däremot måste i sina anbud på sådana transporter räkna in alla sina extra kostnader.

Vi begär i motionen att denna orättvisa skall undanröjas genom att polismyndigheten fortsättningsvis debiterar beställaren den verkliga kostnaden för eskort av tunga och/eller skrymmande transporter på landsväg, s. k. specialtransporter. Även energi-, miljö- och trafiksäkerhetsmässiga skäl talar för en maximal överföring av tung trafik från landsvägsnätet till våra järnvägar. Ingen möda bör enligt vår mening sparas för att uppnå detta.

Det är därför glädjande att kunna notera, att utskottet i sitt yttrande över motionen delar uppfattningen att lika konkurrensvillkor bör gälla vid

Nr 28

Onsdagen den
8 november 1978

Lika konkurrensvillkor vid specialtransporter

Onsdagen den
8 november 1978

*Lika konkurrens-
villkor vid speci-
altransporter*

specialtransporter på landsväg och järnväg. Även om motionen inte direkt har tillstyrkts av utskottet – man vill avvakta rikspolisstyrelsens utredning – så utgör ändå dess ställningstagande en garanti för att den i vår motion påtalade orättvisan så snart det är praktiskt möjligt kommer att undanröjas.

Vi motionärer är som sagt glada för att utskottet delar vår mening. Jag ber, herr talman, att som gentjänst få yrka bifall till utskottets hemställan.

ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Jag tackar för huvudmotionärens yrkande om bifall till utskottets förslag men vill i alla fall understryka att det här inte är någon stor fråga som rör begränsning av konkurrensen mellan landsvägs- och järnvägs-transporter. I själva verket är det fråga om några tiotal transporter om året. Det är inte heller så att transporten på landsväg är gratis jämfört med transporten på järnväg, utan faktum är ju att det bara är poliseskortan som samhället f. n. inte tar ut någon större kostnad för.

Vi har i utskottet inte betraktat detta som en stor sak, och vi räknar med att rikspolisstyrelsen i årets petita kommer att visa förståelse för de synpunkter som motionärerna har givit uttryck för.

Jag yrkar således också bifall till utskottets hemställan.

AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte uppta kammarens tid länge vid denna sena tidpunkt, men jag måste ändå få påpeka att vi motionärer var medvetna om att det är inte fråga om många ärenden per år – jag tror att rikspolisstyrelsen angav att man i fjol hade 83 sådana här transporter. Det är principen som vi tycker är viktig, att man på allt sätt bidrar till att föra över tunga och skrymmande och för andra trafikanter hindrande transporter från landsvägarna till den spårbundna trafiken.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16 Föredrogs

Näringsutskottets betänkanden

1978/79:6 med anledning av motion om ändrad sammansättning av marknadsdomstolen

1978/79:7 med anledning av motioner om domänverkets markpolitik

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 17 Ledighet för organiserande av motionsidrott

Nr 28

Onsdagen den
8 november 1978

*Ledighet för orga-
niserande av
motionsidrott*

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:8 med anledning av motioner om ledighet från anställning.

HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Jag vill här anlägga några kompletterande synpunkter med anledning av utskottets ställningstagande till motionen 1318. I motionen föreslås att det skall ges tilläggsdirektiv åt en sittande utredning, nämligen arbetsrättskommittén, när det gäller att undersöka möjligheten och lämpligheten av att bereda anställd tillfälle till ledighet på arbetstid för att organisera viss motionsidrottsverksamhet. Det är alltså en ganska hovsam hemställan. Men utskottet har inte kunnat biträda förslaget, vilket vi motionärer självfallet beklagar. Vi förstår att det med ett enhälligt utskott inte vore stor idé att yrka bifall till motionen, så jag avstår alltså från detta.

På s. 11 i utskottsbetänkandet kan man läsa följande: "När det gäller att ta ställning till om lagstiftning skall tillgripas för att stödja de krav som förs fram finns det emellertid anledning till försiktighet. Remissopinionen är, som tidigare redovisats, splittrad och i många fall hänvisar man till att de aktuella ledighetsfrågorna bör lösas av parterna på arbetsmarknaden." Det får man säga är riktigt. Det finns en splittring, men denna har väldigt bestämda konturer.

De två första motionerna, nr 1318 och nr 1331, har i huvudsak tillstyrkts av de anställdas organisationer, av löntagarorganisationerna, medan Svenska arbetsgivareföreningen och Kommunförbundet och Landstingsförbundet har avstyrkt förslagen.

Det är klart att det råder en splittring, men i denna finns en väldigt bestämd markering, nämligen den att löntagarna anser att det här kan vara rimligt att utreda frågan, medan man på arbetsgivarsidan icke vill ha en sådan utredning. Utskottet har alltså valt att inta samma ståndpunkt som arbetsgivarorganisationerna i det här sammanhanget vilket jag som sagt beklagar.

Kraven i vårt yrkande har inte tillgodosetts. Arbetsmarknadsutskottet hemställer att motionen inte föranleder någon riksdagens åtgärd. När vi får det negativa beskedet kan det väl vara så mycket mer värdefullt och glädjande att kunna konstatera att remissopinionen, även om denna är splittrad vad gäller åtgärder i de avseenden som motionen föreslagit, är glädjande positiv och i vissa avseenden översvallande positiv till frågan om utövandet av motionsidrott. Det får vi motionärer, som formellt sett inte blir tillgodosedda, ändå reellt glädja oss åt.

I detta anförande instämde Nils Hjorth (s).

ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Eftersom motionären Hans Alsén inte yrkade bifall till motionen skall jag fatta mig mycket kort.

I den motion som behandlas i detta betänkande och som Hans Alsén redogjorde för har man aktualiserat rätten för anställda att på arbetstid få engagera sig i viss motionsidrottsverksamhet. I själva sakfrågan är vi säkerligen överens om det positiva i att på alla sätt främja motionsidrott av olika slag.

Utskottet har emellertid uppfattningen att sådana frågor bör lösas av parterna på arbetsmarknaden. Möjlighet finns då helt naturligt att genom kollektiva avtal träffa överenskommelse i sådana här frågor. Det bör ju också ankomma på arbetsmarknadens parter att göra erforderliga bedömningar och prioriteringar när det gäller olika ledighetskrav.

Hans Alsén nämnde de remissinstanser som har yttrat sig över motionen. Det finns väl, som utskottet också har framhållit, en splittrad opinion i denna fråga. Hans Alsén talade om löntagarorganisationernas inställning, och det finns anledning att understryka att LO har avstått från att yttra sig i den här frågan. Jag kan förstå att man har gjort det med tanke på att LO själv håller på med en utredning som berör detta område.

Utskottet anser alltså att det är arbetsmarknadens parter som bör diskutera denna fråga och träffa kollektivavtal, som blir vägledande. Detta har legat till grund för arbetsmarknadsutskottets ställningstagande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 18 Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79:9 med anledning av motioner om systematisering av den arbetsrättsliga lagstiftningen

Lagutskottets betänkande

1978/79:4 med anledning av motion om fastställande av faderskap i vissa fall

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1978/79:4 med anledning av motion om utbetalningen av sjukpenning
m.-m.

1978/79:5 med anledning av motion om viss information till den som flyttar utomlands

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 19 Vissa arbetsmiljöfrågor

Nr 28

Onsdagen den
8 november 1978

*Vissa arbetsmiljö-
frågor*

I detta betänkande behandlades motionerna
1977/78:726 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om åtgärder för att arbetarskyddsstyrelsens skyddsanvisningar och lokala skyddsanvisningar skulle översättas till de vanligaste sex invandrarpråken,
2. att riksdagen uttalade att kostnaderna härför borde bestridas med medel ur arbetarskyddsfonden,

1977/78:728 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt här var i fråga (yrkandet 1) föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde om en översyn av arbetarskyddsfondens hittillsvarande verksamhet, speciellt avseende de långsiktiga effekterna på arbetsmiljöforskningen inom Sverige och i relation till fondens direktiv,

1977/78:870 av Lars-Ove Hagberg m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag som innebar

1. att de fackliga representanterna inom arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna besatte tre fjärdedelar av styrelse- och nämndposterna,
2. att arbetet med gränsvärdeslistan borde bedrivas med största möjliga skyndsamhet och utan vidare förhållningar, och

1977/78:896 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen i enlighet med vad som sagts i motionen 1977/78:895 beslutade att tystnadsplikten i arbetsmiljölagen (1977:1160) avskaffades den 1 juli 1978 genom att 7 kap. 13 § skulle utgå samt att i konsekvens med detta även 8 kap. 3 § skulle utgå.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande översättning av skyddsanvisningar m. m. skulle avslå motionen 1977/78:726,
2. att riksdagen beträffande översyn av arbetarskyddsfondens verksamhet skulle avslå motionen 1977/78:728, yrkandet 1,
3. att riksdagen beträffande arbetstagarrepresentationen i arbetarskyddsstyrelsen m. m. skulle avslå motionen 1977/78:870, yrkandet 1,
4. att riksdagen beträffande anvisningar om hygieniska gränsvärden skulle avslå motionen 1977/78:870, yrkandet 2,
5. att riksdagen beträffande tystnadsplikt enligt arbetsmiljölagen skulle avslå motionen 1977/78:896.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Trots den sena timmen finner jag att det är ovanligt mycket folk i kammaren. Det är naturligtvis trevligt att tala när så många är närvarande i stället för – vad som är normalt – inför tomma bänkar. Därför skulle man kanske ta chansen att verkligen ingående tala om hur vi ser på arbetsmiljöfrågorna.

Bättre arbetsmiljö är en angelägenhet för arbetarna men inte för arbetsköparna. Dålig arbetsmiljö är någonting som arbetarna utsätts för, och därför är det också naturligt att det är de arbetande som skall bestämma – genom sina organisationer och skyddsombud – hur arbetsmiljön skall vara beskaffad.

Arbetsmiljölagen säger i sin inledning att arbetsmiljön skall anpassas efter människan. Nu är det dock på det viset att ett sådant genomförande av lagen är en illusion så länge som de arbetande inte är suveräna att helt själva bestämma vad som skall göras och när och hur det skall göras.

Den ideologi som svävar över utskottet och riksdagens majoritet är att arbetsmiljön skall kunna göras bra genom ett nära samarbete mellan dem som drabbas och dem som har intresse av att arbetsmiljön kostar så litet som möjligt.

Resultatet av denna samarbetsideologi har inte skapat bra arbetsplatser ur miljösynpunkt. Arbetsmiljön har inte blivit bättre utan i stället hela tiden försämrats. Förändringar har skett i strukturen, och i dag hotar större faror än någonsin tidigare. Nya gifter, farliga ämnen och ohälsosamma arbetsmiljöer har tilltagit med åren.

Detta talar klart för att frågan om en bra och acceptabel arbetsmiljö är en maktfråga och inte en samarbetsfråga. Makten ligger inte hos dem som drabbas utan hos dem som tjänar på de drabbade, hos dem som har intresse av att kostnaderna blir så låga som möjligt.

Det är utifrån denna grundsyn som vänsterpartiet kommunisterna också föreslår förändringar som innebär att makten skall förskjutas över till de arbetande. I de motioner som behandlas i detta betänkande kommer det till uttryck genom att vi föreslår en annan sammansättning av arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna. Vi anser att arbetstagarorganisationerna – de fackliga representanterna – skall vara överrepresenterade.

De hittillsvarande erfarenheterna av arbetarskyddsstyrelsens arbete väcker farhågor inför framtiden. Jag kan erinra om den skandalösa långsamhet som anvisningsarbetet kring asbestfrågorna bedrivits med. Vi kan nu dagligen läsa om hur allt fler människor drabbas av asbestos eller cancer framkallad av asbestexponering. Detta kommer vi att få erfara i många år framåt.

Det är framför allt från fackliga undersökningar som dessa skrämmande resultat har framkommit, och vi tror att en avsevärt starkare representation för de fackliga organisationerna i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna kommer att leda till avsevärda förbättringar.

När det gäller gränsvärdeslistan är långsamheten också påfallande. Arbetsmiljölagen är en ramlag – och detta förhållande kritiserade vi redan när lagen låg på propositionsstadiet. För att en ramlag skall få någon verkan måste den förses med en mängd anvisningar. Ett framtagande av anvisningar måste

därför ske snabbt och i mycket högre grad än vad som gäller f. n.

Utskottet säger i betänkandet att vår motion har tillgodosetts i och med att gränsvärdeslistan har reviderats. Det är tydligen så att det – om man skall bedöma vad utskottet säger – skulle vara tillräckligt med den långsamma takt som revideringarna bedrivs med. Nu är det inte på det viset, i vart fall inte från vår synpunkt. Vi hävdar fortfarande att gränsvärdeslistan tar upp alldeles för få ämnen.

En del av Förenta nationernas miljöprogram antogs vid Världsmiljödagen den 5 juni 1977, och tillåt mig citera en del av det programmet. Där sägs:

”Ca 10 000 nya ämnen produceras varje år i kvantiteter som överstiger 500 kg. En stor del av dessa kan eventuellt påverka den mänskliga miljön. Många är utan tvivel cancerframkallande, men den cancer som de ger upphov till kan ta många år innan den manifesterar sig som sjukdom hos människan. Det är därför väsentligt att sådana kemikalier får genomgå laboratoriekontroll i fråga om cancerframkallande effekter innan de kommer till bred spridning och användning.”

Vilken är verkligheten? Genomgår alla de tusentals förmodligen cancerframkallande ämnen som årligen framställs någon laboratoriekontroll? Tar den nya gränsvärdeslistan upp alla dessa nya och gamla ämnen som finns och som används i vår arbetsmiljö?

Svaret är naturligtvis nej. Om utskottet kunde säga att i och med den senaste gränsvärdevideringen är alla faror eliminerade, eller att åtminstone hälften eller en tredjedel är under kontroll, skulle jag kunna hålla med om att motionen kanske till en del var tillgodosedd. Men nu är det inte på det sättet, och därför är vi inte heller nöjda utan återkommer ständigt till dessa frågor.

Tystnadspliktens upphävande skulle kunna skada skyddsarbetet, säger utskottet. Skulle det skada skyddsarbetet att ett skyddsombud till sina arbetskamrater kunde tala om att på grund av en viss process – som av konkurrensskäl måste hållas hemlig – så är deras arbete hälsovådligt, och att han kunde ingående förklara varför? Jag kan inte förstå att ett upphävande av tystnadsplikten skulle skada skyddsarbetet, det skulle ju tvärtom gagna detsamma. En sådan åtgärd skulle framför allt också kunna skapa en större kunskap hos de flesta om vilka faror som lurar. Men det är detta som skall förhindras.

Tore Claeson har tidigare i dag behandlat invandrarnas problem vad gäller förkovran på grund av språkbarriärer. Även inom arbetsmiljöfrågorna finns dessa hinder för invandrarna. Det är inte på det sättet att det finns någon litteratur om arbetsmiljöfrågorna i någon större utsträckning ens på de vanligaste invandrarspråken. Samma är förhållandet när det gäller anvisningar till arbetsmiljölagen. Att som utskottet gör hänvisa till att medel för utbildning av 1 800 arbetsplatstolkare är budgeterade har inte ett dugg att göra med vårt krav att arbetarskyddsbestämmelser och förteckningar över skadliga ämnen skall ges ut på invandrarspråken. En liknande motion avslogs av riksdagen för ett år sedan med motiveringen att kraven skulle ha tillgodosetts genom uttalanden i den då aktuella propositionen. Nu är

verkligheten den att endast ett 25-tal anvisningar har översatts från svenska, och då endast till engelska och tyska. En del andra populärutformade skrifter har också framställts.

Arbetsmiljöfärderna är inte på något sätt mindre för invandrarna än för de svenska arbetarna – tvärtom, och det är vi helt överens om. De arbeten som invandrarna har är sådana som har större problem med dåliga arbetsmiljöer än genomsnittet. Skall vi då acceptera att invandrarna inte kan ta del av anvisningar och andra bestämmelser på arbetsmiljöområdet, hur dåliga dessa anvisningar och bestämmelser än är? Till det säger vi nej, men utskottet säger ja.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna 726, 728 och 870 samt till det yrkande med anledning av motion 896 som delats ut och som har följande lydelse:

”att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:896 beslutar hos regeringen anhålla om förslag till ändring i arbetsmiljölagen av innebörd att däri föreskriven tystnadsplikt avskaffas.”

KJELL NILSSON (s):

Herr talman! Med anledning av att dessa frågor behandlats flera gånger tidigare här i kammaren och att vi har ett helt enigt utskott bakom betänkandet kan jag fatta mig kort och därigenom medverka till en bättre arbetsmiljö för de anställda inom riksdagen som kan få sluta litet tidigare.

Det enda nya som tillkommit i sammanhanget är gränsvärdeslistan. Sedan motionen om gränsvärdeslistan skrevs har arbetarskyddsstyrelsen givit ut en ny sådan. Denna nya lista är redan föremål för revidering, och ytterligare ett antal ämnen kommer att omfattas av listan.

Jag ber att med detta, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan i socialutskottets betänkande nr 11.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Det är beklagligt att man får höra att dessa frågor har behandlats redan tidigare och att man därför inte skall kunna beakta dem. Bara för att frågorna har behandlats tidigare har ju inte arbetsmiljön blivit bättre, eftersom riksdagen har avslagit de förslag som framförts. Utskottet säger ingenting emot mitt påstående att arbetsmiljön blivit sämre, och man har inget annat förslag att komma med när det gäller hur man skall kunna förbättra arbetsmiljön för de arbetande. I stället säger nu Kjell Nilsson att gränsvärdeslistan har reviderats och att den är på väg att revideras på nytt. Jag har också sagt att den är reviderad, men den tar ju inte upp de tiotusentals ämnen som finns i vår arbetsmiljö. Den upptar ett mycket begränsat antal ämnen. Framför allt underkastar man inte de här ämnena de laboratoriekontroller som man talade om på FN:s miljökonferens.

Det här är allvarliga frågor som man inte får dribbla bort bara därför att timmen är litet sen eller därför att utskottet inte vill ansluta sig till en vpk-motion. Vad det gäller är den framtida arbetsmiljön för dem som befinner sig i produktionen i dag och i morgon. Jag tycker att det finns skäl att utskottet

försöker se litet seriöst på frågorna och inte skjuta dem ifrån sig med en så enkel argumentering.

Nr 28

Onsdagen den
8 november 1978

KJELL NILSSON (s):

Herr talman! Utskottet ser seriöst på de här frågorna, och jag tror att Tommy Franzén är ganska ensam om att hävda att den nya arbetsmiljölagen medverkar till att vi får sämre arbetsmiljö på våra arbetsplatser. Det är inte riktigt. Vi har en gränsvärdeslista som naturligtvis inte är fullständig, men jag ifrågasätter om den någonsin kommer att bli det med ett så föränderligt samhälle och så föränderliga arbetsplatser som vi har. I vårt land har vi emellertid en gränsvärdeslista som vi följer. Vi har besökt vissa andra länder och där studerat arbetsmiljöfrågorna. Där har vi från ansvarigt håll fått direkt besked om att visserligen finns stränga gränsvärdeslistor, men de följs inte. Och då är de till mycket liten nytta.

*Vissa arbetsmiljö-
frågor*

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag sade i mitt första anförande, att om man hade uppfyllt kraven i gränsvärdeslistan när det gäller en tredjedel av de ämnen det är fråga om, hade vi varit mycket nöjda. Men inte ens så mycket tas upp.

Om man sedan skall se på gränsvärdena i andra länder, kan vi välja exempelvis USA. Hur är den svenska gränsvärdeslistan jämförd med den amerikanska? Jo, den ligger många år efter. Vad sedan Kjell Nilsson har att säga om användningen får stå för hans räkning.

Fortfarande är det inte bara fråga om gränsvärdeslistan utan om grundsynen på hur man skall tackla arbetsmiljöproblematiken. Det gäller om man skall hålla fast vid den här klassamarbetsideologin när det gäller att försöka skapa bättre arbetsmiljö – den som rått under hela den tid som arbetarskyddslagen funnits, även efter revideringen 1974.

Man har alltså inte skapat några bättre miljöer. Tvärtom har det blivit sämre och sämre allteftersom samhället utvecklats och nya ämnen och gifter tillkommit. Det är det vi måste ta itu med, men det gör man inte om man arbetar som utskottet anser att man skall göra. I den nya arbetsmiljölagen talas det i början i vackra ordalag om att arbetsmiljön skall anpassas efter människan, men det ges inga som helst recept och inga medel för genomförandet. Kom igen när det lagts fram klara bevis på att det här arbetet gett resultat. Då kan jag möjligen vika mig – men inte förr. Jag har som skyddsombud ute på arbetsplatser alltför stor erfarenhet av praktiskt arbete för att vika mig för en så här enkel argumentering.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 726 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 28

Onsdagen den
8 november 1978

*Vissa arbetsmiljö-
frågor*

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 11 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 726 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 10

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 728 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 11 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 728 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 10

Mom. 3 och 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 870 av Lars-Ove Hagberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 11 mom. 3 och 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 870 av Lars-Ove Hagberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 264
Nej – 10

Nr 28

Onsdagen den
8 november 1978

*Meddelande om
fråga*

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av Tommy Franzén under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 11 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit det av Tommy Franzén under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 264
Nej – 10

§ 20 Föredrogs

Socialutskottets betänkanden

1978/79:12 med anledning av motion om viss översyn av obduktionslagen

1978/79:13 med anledning av motioner om styrelsen för vårdartjänst

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 21 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 8 november

1978/79:115 av *Rune Johnsson* i Mölndal (c) till kommunikationsministern om bemanningen av vissa fyrplatser:

I förslag till ny organisation för sjöfartsverket föreslås indragning av bemanningen vid Lysekils lotsplats. Detta är ett förslag som djupt oroar alla inom Bohusläns kustområde.

Nr 28

Onsdagen den
8 november 1978

*Meddelande om
fråga*

Brofjorden trafikeras som bekant av de i särklass största fartygen i Sverige, och varje fartyg för miljöfarliga laster, såsom tjockolja, bensin och flytande bly. Skulle en olycka inträffa med något av dessa fartyg, kan det få oerhörda följder för befolkningen i generationer framåt. Det är alltså av allra största vikt att bemanningen vid Lysekils lotsplats bibehålls, eftersom de utomordentligt viktiga funktioner dessa personer fyller för sjösäkerheten vid in- och utpassering av fartyg med miljöfarliga laster ej kan fjärrmanövreras från andra lotsplatser.

Förutom Brofjorden finns två platser vars avbemanning inger stor oro, nämligen Nidingens fyr och Nordkosters lotsplats. Nidingen, Sveriges äldsta fyr, har varit bemannad i över 350 år, och man räknar med att 600 fartyg strandat vid Nidingen. Nordkoster är den lotsplats som ligger närmast norska gränsen och den ur sjöfartssynpunkt synnerligen besvärande Kosterkärgården. Ett bevarande av personalen på dessa platser är ur säkerhetssynpunkt ytterst nödvändigt.

Med åberopande av det här anförda vill jag fråga kommunikationsministern:

Ämnar kommunikationsministern vidtaga åtgärder för att bibehålla bemanningen på Lysekils lotsplats, Nordkosters lotsplats samt Nidingens fyr?

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 22.32.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert